Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

VEAC NOU

Organ al Consiliului General A.R.L.U.S.

ANUL XIV Nr. 12 (679) | Vineri 21 martie 1958 | 4 PAGINI, 25 BANI

Direcții de dezvoltare

Se știe că anul trecut, în viața economică a Uniunii Sovietice s-a petrecut un eveniment memorabil: trecerea la reorganizarea conducerii industriei și construcțiilor. Această transformare radicală a formelor organizatorice ale conducerii economiei, realizată în spiritul centralismului democratic, a fost menită să asigure o folosire cît mai rațională a imenselor resurse materiale și de muncă ale economiei Uniunii Sovietice, valorificarea complexă a avantajelor și superiorității sistemului economic socialist.

Au trecut doar cîteva luni de la această restructurare esențială a conducerii industriei și construcțiilor. Cu toate acestea, analiza faptelor permite încă de pe acum să se tragă concluzia că ea a avut un caracter extrem de eficient.

Conform datelor publicate, în anul 1957, în comparație cu 1956 producția industriei siderurgice a crescut cu 7%, cea a industriei cărbunelui cu 6%, aceea a extracției de țiței cu 17%, producția de energie electrică cu 11%, producția industriei construcțiilor de mașini cu 14%. Primele două luni ale anului 1958 marchează aceeași tendință fermă de creștere și perfecționare a producției industriale în ritmuri foarte înalte. Este suficient să arătăm că în lunile ianuarie și februarie, volumul producției industriale a crescut cu 11% față de perioada corespunzătoare a anului trecut. In primele două luni ale acestui an s-au produs 6.200.000 tone fontă, 8.700.000 tone oțel, 33 miliarde kWh energie electrică.

In Occident măsurile luate de Uniunea Sovietică în problemele conducerii economice au fost întîmpinate din partea cercurilor economice burgheze cu scepticism. Nu puțini au fost aceia care au insinuat că această reorganizare va fi de fapt o dezorganizare și se va solda cu un declin al dezvoltării economice. Incă o dată viața și-a asumat sarcina să dezmintă asemenea proorociri.

In schimb, aceeași realitate ne pune în fața unei situații economice dramatice în lumea capitalistă. In S.U.A., de pildă, în februarie 1958 s-a produs în comparație cu luna corespunzătoare a anului 1957 cu 43% mai puțin oțel, cu 20% mai puțin cărbune, cu 8% mai puțin petrol, cu 31% mai puține automobile. In momentul de față există în S.U.A. 6.000.000 șomeri, așa numiți „oameni de prisos".

Faptele arată că legile economice ale capitalismului acționează implacabil și că, după o perioadă de avînt economic relativ, occidentul trăiește zilele declinului.

El se află în fața primejdiei iminente a unei crize economice mondiale. Conducătorii organizației A.F.L.-C.I.O. au comunicat președintelui Eisenhower că situația economică a oamenilor muncii din S.U.A. s-a înrăutățit.

Pentru opinia publică din întreaga lume, comparația între situația economică actuală a țărilor socialiste și a celor capitaliste are o semnificație profundă. Ea conduce în mod logic la concluzia superiorității indiscutabile a sistemului economic socialist. Cifrele prezentate în comunicatul Direcției Centrale de Statistică a Uniunii Sovietice privind rezultatele îndeplinirii planului pe anul 1957 și pe primele două luni ale anului 1958 atestă în mod convingător că industria Uniunii Sovietice se dezvoltă neabătut într-un ritm irezistibil. Măsurile revoluționare privind reorganizarea conducerii industriei și construcțiilor impulsionează puternic dezvoltarea forțelor de producție. Nimeni nu poate rămîne indiferent la un asemenea fapt cum ar fi acela că în acest an în Uniunea Sovietică se vor produce peste 53 miliarde kg de oțel, adică peste 270 kg oțel pe cap de locuitor.

In cuvîntarea rostită la întîlnirea cu alegătorii din circumscripția electorală Kalinin din Moscova, N. S. Hrușciov a arătat că în prezent Uniunea Sovietică poate face față oricăror sarcini, oricît de mari și de complexe ar fi ele. In perspectiva avîntului cu adevărat impresionant al dezvoltării economice și în primul rînd a realizărilor industriei Uniunii Sovietice în perioada de după reorganizarea conducerii acesteia, obiectivul ca U.R.S.S. să ajungă și să depășească în următorii 15 ani cele mai dezvoltate țări capitaliste din punctul de vedere al producției pe cap de locuitor, apare cît se poate de realist. Viața este un arbitru sever și obiectiv. Ea arată că adaptarea formelor și metodelor conducerii la condițiile concrete ale fiecărei etape a construcției economice, constituie un factor important al avîntului neîntrerupt al economiei Uniunii Sovietice. Ea confirmă forța vitală a centralismului democratic în acțiune.

H. D. Sterian

Fastul unei culturi milenare

Am aflat din ziare că între 21 și 31 martie locuitorii Moscovei vor asista la manifestările artistice și literare ale unei decade gruzine. Răsfoiesc și un program al decadei. Nume și titluri care-mi sînt familiare mă fac să uit că timpul e ireversibil și-mi readuc în minte săptămînile petrecute astă-vară în țara dintre zăpezi și portocali.

Aș putea să transcriu aceste nume și titluri, dar ele sînt semne care nu totdeauna își pot dezvălui misterul. La noi Gruzia nu e cunoscută deajuns. Dacă ansamblul condus de Iliko Suhișvili și Nino Ramișvili a dansat în două rînduri la București și prin țară, dacă poemul despre un viteaz în piele de tigru al lui Șota Rustaveli s-a citit, dacă a fost prin unele orașe ale noastre poetul contemporan Ghiorghi Leonidze și s-au tradus cîteva romane, au rulat cîteva filme, s-au jucat cîteva piese georgiene, cultura milenară a acestui interesant, eroic și străvechi popor caucazian are multe nume care încă rămîn necunoscute pentru marele public de la noi.

Dar la poalele Caucazului, spre Marea Neagră, pe unde veniseră în căutarea, poate, a unei himere, poate a unei realități, argonauții, se găsea acum vreo mie de ani o academie dintre cele mai mari ale vremii. In muzeele din Tbilisi și pe ziduri interioare de biserici se păstrează dovezi vivace de artă plastică subtilă.

Victor Kernbach

(continuare în pag. 3-a)

Primăvara la Moscova

Concursul „Ceaikovski"

La 18 martie a.c. s-a deschis la Moscova primul concurs internațional de interpretare muzicală **„Ceaikovski"**. Prin participarea a 62 de violoniști și pianiști, reprezentînd 22 de țări și mai ales prin manifestările muzicale care se vor desfășura în perioada 18 martie—14 aprilie 1958, concursul „Ceaikovski" se situează printre cele mai importante evenimente artistice ale anului. Prezența noastră — exprimată prin doi violoniști, doi pianiști acompaniatori, un membru în juriul pentru pian și un invitat oficial confirmă o dată mai mult contactul permanent cu viața muzicală internațională și ne permite să avem toate motivele de a crede că schimbul de experiență ne va fi folositor pentru viitor (în curînd ne așteaptă concursul „George Enescu").

Presa sovietică din ultimele zile ne informează pe larg despre pregătirile care s-au făcut la Moscova spre a cinsti așa cum se cuvine memoria marelui compozitor clasic rus. Editurile au pregătit lucrări de muzicologie și broșuri de popularizare consacrate vieții și operei lui Ceaikovski. S-a tipărit în limbile engleză, franceză și germană un album intitulat „Ceaikovski la Klim". Toate formațiile simfonice și de cameră, precum și teatrele muzicale vor consacra programe speciale autorului „Pateticii"

Zilele trecute au fost definitivate cele două jurii ale concursului. Ele reunesc nume de rezonanță mondială în lumea artistică, țara noastră figurînd — prin prezența maestrului George Georgescu — la loc de cinste în cadrul lor. Iată componența juriului de pian al cărui președinte este Emil Ghilels, cunoscutul virtuoz sovietic: Bliss (Anglia), Pancio Vladigherov (Bulgaria), C. Guarnieri (Brazilia), George Georgescu (Rominia), Dmitri Kabalevski (U.R.S.S.), F. Quinet (Belgia), Marguerite Long (Franța), Boris Liatoșinski (U.R.S.S.), Joseph Marx (Austria), H. Neahaus (U.R.S.S.), Lev Oborin (U.R.S.S.), F. Maxian (Cehoslovacia), Sviatoslav Richter (U.R.S.S.), Pavel Serebriakov (U.R.S.S.), Lajos Hernadi (Ungaria), Carlo Zecchi (Italia) și H. Sztampka (Polonia).

Printre tinerii pianiști sovietici, concursul a trezit un interes excepțional; [illegible] peste 100 de candidați s-au perindat prin fața juriului eliminatoriu de sub președinția lui Pavel Serebriakov, profesor, șef de catedră la Conservatorul de la Leningrad. L-am cunoscut personal la Budapesta pe acest eminent pianist și pedagog. Ne-a vorbit atunci cu dragoste de pregătirea tinerilor muzicieni sovietici. Seriozitatea cu care privea problema educației pianiștilor ne-a impresionat adînc și acum cînd am citit lista celor... nouă candidați reușiți dintr-o sută, nu ni s-a părut o surpriză. Răspunderea și încrederea acordată tinerilor D. Blagoi, S. Malinina, N. Iusbașeva, L. Gutman, A. Ikarev, E. Mianssarov, L. Vlasenko, A. Skavronski și N. Starkmann constituie o garanție a faptului că ne putem aștepta la o nouă biruință a școlii pianistice sovietice.

In fața unui juriu tot atît de pretențios — avîndu-l ca președinte pe David Oistrah, — vor trebui să se prezinte și violoniștii. Din rîndurile acestui juriu reținem pe: Galina Barinova, Eugen Kapp, L. Kogan, K. Mostras, Aram Haceaturian, D. Țiganov (toți din U.R.S.S.), G. Bacewicz (Polonia), G. de Vito (Italia), de Gonstant Biron (Franța), G. Lükke (R.D. Germană), Ma Si-sung (China), F. Newmann (Anglia), A. Plocek (Cehoslovacia), A. Pochon (Elveția), T. Hannikainen (Finlanda) și E. Țimbalist (S.U.A.).

Se pare că aici confruntarea va fi mai „aprigă". Alături de violonistul francez laureat al Concursului de la Geneva, participă cinci sovietici care au cucerit locuri de frunte la Berlin, Poznan, Bruxelles și Paris: V. Pikaisen, M. Iașvili, M. Lubotski, V. Klimov și J. Ter-Merkerian. Alături de acești concurenți, tinerii noștri Varujan Kozighian (elevul lui Garabet Avachian) și Ștefan Ruha (elevul profesorului Balog de la Conservatorul „Gh. Dima" din Cluj) vor căuta să afirme peste hotare școala noastră violonistică contemporană.

Trebuie să arătăm că munca de pregătire a concurenților noștri a cunoscut o încordare de aproape șase luni. Nu este prea ușor să treci de la un repertoriu divers în studiu, la piesele concertante de Ceaikovski. De asemenea, dificultățile prezentate de piesele impuse prin regulamentul concursului, au necesitat aprofundarea a peste zece lucrări absolut necunoscute. Dacă vom adăuga și cele două bucăți de Taneev și Levin, comunicate conform regulamentului cu numai două luni înaintea primei etape, vom înțelege dificultățile pe care le-au avut de înfruntat tinerii noștri.

In ziua plecării la Moscova spre a participa ca invitat oficial, ne-am adresat profesorului Garabet Avachian pentru amănunte și pronosticuri. Cu rezerva și modestia caracteristică, ne-a răspuns: „Participăm la un concurs excepțional de greu și în condiții nu tocmai satisfăcătoare. Cu patru zile înaintea plecării noastre la Moscova, pianistul Brindes care urma să-l acompanieze pe Kozighian în piesele de bază (Sonata III-a de Enescu și Sonata II-a de Bartok) s-a îmbolnăvit, rămînînd în țară. Va trebui deci, să apelăm la concursul unui pianist sovietic care în numai cîteva zile să învețe două lucrări de mare repertoriu. In restul pieselor obligatorii, Varujan Kozighian va fi acompaniat de colega sa de Conservator, Victoria Ștefănescu. Atît elevul meu, cît și colegul Ștefan Ruha se prezintă bine pregătiți tehnic și cred că nu ne vor dezamăgi. In orice caz, participarea noastră la concursul „Ceaikovski" va însemna o experiență cîștigată de care cred că avem nevoie".

In plin concurs, nu putem decît să le urăm succes deplin spre bucuria tuturor muzicienilor din țară care îi vor urmări cu dragoste în întrecerea artistică de la Moscova.

Viorel Cosma

ÎNSEMNĂRI

Cărți romînești la Irkutsk

Irkutsk! Gîndul răscolește vagi amintiri ale unei geografii copilărești, în care orașul siberian se pierdea undeva, la capătul lumii parcă, între sloiurile ghețurilor veșnice. Cît să fi fost de la Moscova pînă la Irkutsk n-o știa decît curierul țarului, viteazul Mihail Strogoff care, biruind distanțe înfricoșetoare și trecînd prin tot felul de primejdii, ajungea pînă la urmă la destinație.

Dar de atunci au trecut parcă secole. Omul sovietic cunoaște din ce în ce mai puțin obstacolele naturale. De curînd a pornit la cucerirea spațiilor astrale; cît privește ghețurile veșnice el le domină de mult. Steagul roșu, ca un imperativ al vieții atotbiruitoare, fîlfîie peste nemărginirile albe, vestind că acolo se lucrează neîncetat, pentru a se transmite în lumea întreagă ultimul cuvînt al științei în privința regiunilor polare.

Orașele siberiene nu mai sînt de mult așa cum și le închipuia imaginația noastră copilărească, nutrită cu cîteva date geografice și cu romanul fantastic al lui Jules Verne. Ele sînt astăzi mari centre industriale, unde omul poate munci, studia, visa. In acest îndepărtat Irkutsk, sub auspiciile Asociației unionale pentru legăturile culturale cu străinătatea și ale A.R.L.U.S.-ului s-a deschis, cu ocazia celei de a 10-a aniversări a Republicii Populare Romîne, o expoziție a cărții romînești. Parcă nu-ți vine a crede că tipăriturile combinatului nostru poligrafic de la București au putut parcurge, în găteala lor tipărită, miile de kilometri. Și totuși îți poți lesne imagina cititorul siberian răsfoind cărțile lui Creangă și Sadoveanu, cerînd explicații și încercînd să retrăiască o clipă năzdrăvăniile lui Ionică a lui Ștefan al Petrii de la Humulești sau întîmplările de demult ale țăranilor de pe malurile Siretului. Nu-i nici miracol și nici paradox: ceva din dulceața aerului Ozanei, miresmele din lunca Siretului au pătruns deodată în peisajul siberian, pe malurile glacialei Angara. Iar clătiri de cuvîntul literaturii noastre, cuvîntul nu mai puțin înaripat al științei romînești a pătruns pînă la Irkutsk. Cărțile lui Babeș, Parhon, Săvulescu, Vrînceanu etc. sînt puse la dispoziția cercetătorului siberian. Și, străbătînd distanțele, cugetul romînesc se înalță, plin de o nobilă mîndrie.

Numai cîțiva ani ne despart de perioada cînd cartea romînească greu trecea hotarele; și dacă i se întîmpla, rareori, să le treacă pînă în capitalele occidentale, ea ocupa acolo în vitrinele librăriilor un loc tare modest, adesea umil. Acum, în lumea socialistă, pe o treime a globului pămîntesc, cartea romînească nu cunoaște nici hotare nici ierarhii umilitoare. La Praga și la Berlin, la Irkutsk și la Pekin, — pretutindeni, cartea noastră este răsfoită de milioane de mîini prietenești. Niciodată în trecut, slova romînească n-a trăit asemenea clipe de glorie.

Al. Dimitriu-Păușești

SPECTACOLE... TURNEE...

Schimburile artistice cu Uniunea Sovietică reprezintă unul dintre cele mai importante capitole în activitatea internațională a Oficiului de spectacole și turnee artistice din țara noastră. Aceasta, din mai multe motive.

Mai întîi pentru că „importurile artistice" din Uniunea Sovietică sînt de o excepțională valoare. Nici o altă țară din lume nu poate oferi în același timp violoniști de talia lui David Oistrah sau Leonid Kogan, pianiști ca Emil Ghilels sau Sviatoslav Richter, violonceliști ca Rostropovici, balerine ca Ulanova și Dudinskaia, ansambluri folclorice ca Moiseev și Beriozka, actori ca Marețkaia sau Cerkasov, păpușari ca Obrazțov și cîți alții. Din acest nesecat tezaur de valori artistice, care se împrospătează mereu, publicul nostru a avut în repetate rînduri ocazia să se împărtășească.

Nu există concert sau spectacol dat de reprezentanții artei sovietice, la care sala să fie destul de încăpătoare pentru cei doritori de a-i vedea și auzi. Degeaba am crezut că repartizînd ansamblul Moiseev la sala Floreasca și pe Obrazțov la Ateneu vom satisface toate cererile! Cît despre zecile de mii de oameni (subliniez: zeci de mii) care ar fi vrut să vadă baletul „Kirov" din Leningrad și care au [illegible] O.S.T.A. cu insistențele lor cereri de bilete, [illegible] să nici nu mai vorbesc!

In sfîrșit, o altă condiție esențială de [illegible] intensificării schimburilor artistice cu U.R.S.S. este primirea foarte caldă pe care țara sovietică și prietenia o face artiștilor noștri de toate genurile.

Iată numai cîteva din motivele pentru care, în anul acesta, atît primirile de artiști sovietici la noi, cît și trimiterile de artiști romîni în U.R.S.S. vor fi considerabil sporite față de trecut. In colaborare cu „Goskonțert", O.S.T.A. va organiza, în București și în țară numeroase concerte, recitaluri și spectacole ale artiștilor și ansamblurilor sovietice. Primii noștri oaspeți — în ordine cronologică — sînt pianistul Sviatoslav Richter și cîntăreața Nina Dorleak. Tot în primăvara aceasta, vom mai primi vizita unui teatru din Moscova — după toate probabilitățile „Malii Teatr". De pe acum putem anunța pe admiratorii marelui violonist David Oistrah, că vor avea bucuria să-l asculte în septembrie, în cadrul Festivalului „George Enescu".

Din partea noastră, vor pleca în U.R.S.S. dirijorul Constantin Silvestri, numeroși cîntăreți de operă, violoniști, pianiști, un ansamblu de dansuri folclorice și o formație de muzică populară, un colectiv teatral etc. etc. O noutate în aceste schimburi va fi faptul că actori romîni vor juca „în reprezentație" în U.R.S.S., în cadrul unor piese sovietice sau romînești. Se reia astfel o veche tradiție, care face să dispară bariera limbii: pentru spectatori (și în deosebi pentru cei ce cunosc piesa) nu mai are nici o importanță dacă actorul oaspete joacă în romînește. Ei pot urmări cu ușurință firul acțiunii și al dialogurilor și pot să-și facă o imagine clară despre valoarea interpretului respectiv.

Ca în atîtea alte domenii în care conlucrarea frățească romîno-sovietică se accentuează pentru că exprimă o necesitate firească, schimburile artistice între Uniunea Sovietică și țara noastră contribuie și ele, tot mai mult, la o mai bună cunoaștere, la o mai mare prețuire reciprocă.

N. Minei

Dansatoare gruzină

Se extind hotarele științei

Anul Geofizic Internațional a început la 1 iulie 1957 și va continua pînă la 31 decembrie 1958. La această mare operă de colaborare internațională participă 67 de state, printre care și țara noastră. Pe tot globul sînt [illegible] stații și observatoare care participă la lucrările A.G.I. Este de remarcat că în Uniunea Sovietică funcționează peste 500 de stații care lucrează în cadrul A.G.I. în afara stațiilor rețelei meteorologice, în număr de 2500, care colaborează de asemenea la aceste lucrări. La Moscova funcționează și unul din centrele mondiale A.G.I., centrul B, numit Eurasia, de care ține și țara noastră. La acest centru se colectează [illegible] datele obținute în țările de democrație populară, R. P. Chineză etc. Astfel, aci sînt comunicate și datele solare obținute la observatorul din București. De asemenea, acest centru transmite și alte datele pentru această parte a globului.

Cînd în urma observațiilor solare se constată pe suprafața astrului zilei pete și alte fenomene solare în dezvoltare rapidă, și care pot fi urmate probabil de anumite efecte în starea magnetismului terestru, a ionosferei, de apariția unor aurore sau intensificarea intensității razelor cosmice, se dă semnalul de alertă, de către Agenția Mondială de prevenire A.G.I. cu sediul în S.U.A. Acest semnal nu este dat decît după ce centrul primește observațiile solare, magnetice, ionosferice etc., colectate în celelalte centre mondiale, ca și previziunile acestor centre în legătură cu unele fenomene geofizice probabile. Alerta se dă la ora 18 (ora noastră), din S.U.A., este apoi retransmisă de centrele mondiale, în speță de Moscova pentru regiunea Eurasia, și ajunge la noi prin cablul direct teletip al Institutului Meteorologic Central, care o difuzează în țară, la diferitele institute care colaborează la A.G.I. Cînd probabilitatea este mare ca în cîteva ore să înceapă o furtună magnetică și toate celelalte fenomene geofizice produse de unele fenomene solare (în special de așa numitele erupții cromosferice sau „exploziile solare") se dă semnalul „Interval mondial special", care începe la ora zero și un minut a zilei următoare (ora Greenwich).

Toate observatoarele și stațiile A.G.I. care lucrează în domeniul ionosferei, geomagnetismului, aurorelor, razelor cosmice, activității solare, trebuie să fie gata să înregistreze pe tot globul desfășurarea acestor fenomene. Astfel, chiar la începutul A.G.I., observatorul solar Krasnaia Pahra din Moscova a observat o foarte puternică erupție cromosferică de gradul trei, la 28 iunie 1957 ora 9 (ora noastră). Cu toate că aceasta era singura observație a fenomenului, importanța sa era atît de mare, încît Agenția Mondială de prevenire A.G.I. a declarat starea de alertă în aceeași zi, la orele 18, stare care a continuat de altminteri pînă la 6 iulie, din 30 iunie începînd chiar un „interval special mondial" (care a durat pînă la 4 iulie). O foarte mare furtună magnetică a început la 30 iunie orele 6, continuînd pînă la 2 iulie, ora 3. In acest interval, aparatele magnetice care indică direcția și intensitatea cîmpului magnetic pămîntesc, au înregistrat mari oscilații. Furtuna magnetică a fost înregistrată și de observatorul magnetic de la Surlari (Căldărușani) al Comitetului Geologic care participă la lucrările A.G.I. In timpul furtunii magnetice au avut loc și perturbații ale transmisiilor radiodundelor, calitatea transmisiilor fiind mai coborîtă ca oricînd în ultimii ani.

Aurore polare s-au văzut pînă la latitudinile noastre.

Situația ionosferei este cercetată cu regularitate prin stațiile de sondaj vertical, în număr de 20 în toată Uniunea Sovietică. Una dintre ele se află la centrul de geomagnetism, ionosferă și alte cercetări geofizice de lîngă Moscova, cunoscut sub numele de Nizmir. Aici este și centrul alertelor și al buletinelor de date cosmice ale regiunii Eurasia. Centrul B. Eurasia, are, în afară de Moscova, un alt subcentru la Novosibirsk, care colectează datele meteorologice, geomagnetice, datele despre longitudini și latitudini, glaciologie, oceanografie, seismologie și gravimetrie.

Numeroase expediții sînt organizate de U.R.S.S. cu ocazia A.G.I.: 3 stațiuni științifice în derivă în mările Arcticei, două expediții aviatice, șase maritime, una în Antarctica, 11 expediții terestre în regiuni greu accesibile ale U.R.S.S.

La cercetarea Antarcticei în cursul A.G.I. participă 12 state, într-o strînsă conlucrare ce poate fi dată ca exemplu de rodnică colaborare științifică internațională. Condițiile climatice din Antarctica sînt foarte vitrege. Astfel, temperatura a scăzut în cursul iernii 1957 la 74 de grade sub zero, iar vînturile au avut adesea viteze de 220 km pe oră! In aceste aspre condiții se fac o seamă de foarte importante lucrări relative la aurore, glaciologie, geomagnetism, ionosferă, meteorologie și seismologie. Expediția engleză și neozeelandeză (ultima sub conducerea lui sir Hillarie, cuceritorul Everestului) și-au propus să ajungă la Polul Sud din două direcții.

Se cunosc importantele rezultate care au fost de pe acum obținute prin lansarea sateliților artificiali în Uniunea Sovietică. Aceste lucrări sînt o extindere a celor ce se fac mai de mult cu ajutorul rachetelor. In cursul Anului Geofizic, Uniunea Sovietică lansează pentru scopuri științifice 125 rachete pentru a se studia atmosfera înaltă (parametrii fizici), pentru studiul radiației ultraviolete și al razelor X solare, pentru detectarea radiației corpusculare a Soarelui și a aurorelor polare, pentru studiul razelor cosmice, pentru cercetarea ionosferei, a cîmpurilor magnetice, pentru punerea în evidență a micrometeoriților (ciocniri cu micrometeoriții) și cunoașterea proceselor fizice și chimice din atmosfera înaltă. Lansările se fac în regiunea cuprinsă între longitudinile 50 și 60 de grade est, și anume în trei zone: 25 de lansări în zona arctică (Țara lui Franz Iosef), 70 de lansări în zona latitudinilor mijlocii ale U.R.S.S. și 30 la stația antarctică Mirnii. Rachetele duc containere cu instrumente pînă la o înălțime de 200 km., înregistrările aparatelor transmițîndu-se prin posturi de radio speciale de pe rachete. Atmosfera înaltă este cercetată și cu ajutorul meteoriților, al stelelor căzătoare, a căror studiere este coordonată pe tot globul. In afara observațiilor vizuale, se fac observații prin procedee radar și fotografice. Urmărirea fotografică se face cu ajutorul unor camere fotografice foarte luminoase, îndreptate în diferite direcții ale cerului, urmărind uriașa mișcare diurnă a cerului și avînd pozele întrerupte periodic cu ajutorul unui obturator în formă de ventilator, care are cîteva sute de turații pe minut. Pe aceste clișee dîrele meteorilor apar secționate de închiderile periodice ale obturatorului și astfel se poate deduce viteza meteoritului, înălțimea traiectoriei sale etc.

Există anume zile în calendarul A.G.I. cînd observațiile meteorice sînt îndeosebi intensificate. Sînt așa numitele zile mediale cu activitate meteorică (spre pildă la 3 și 4 ianuarie, 9 iunie, 7, 12 și 14 august etc.). Și în acest domeniu colaboratorii voluntari la lucrările A.G.I. pot aduce contribuții valoroase.

Este cît se poate de greu să schițezi în cîteva rînduri volumul imens de cercetări întreprins cu ocazia A.G.I. în Uniunea Sovietică, în toate cele 14 discipline de lucru A.G.I. Numai pe teritoriul U.R.S.S. există 100 de stații arctice speciale. In patru stații arctice se vor organiza pentru prima oară observații asupra curenților electrici ai pămîntului. Observațiile microseismice în trei noi stații arctice vor îngădui observarea formării și mișcării maselor furtunionanice.

In U.R.S.S., 292 de stații meteorologice speciale participă la aceste lucrări (în afara stațiilor obișnuite), care pun accentul pe studiul circulației atmosferice la scară mare, studiul radiației solare și al pierderilor de căldură ale pămîntului, compoziției atmosferei etc. S-a construit un lanț de stații meteorologice cuprinse între meridianele vestice 70 și 80 de la Polul Nord pînă la Polul Sud, dînd o secțiune meridiană a timpului și a atmosferei pe acel fus. Baloane-sondă au fost trimise la peste 30 km înălțime în Uniunea Sovietică, iar în țara noastră Institutul Meteorologic Central a trimis baloane-sondă care s-au apropiat de înălțimea record atinsă în U.R.S.S.

Lucrările A.G.I. vor arunca o lumină nouă asupra a numeroase probleme geofizice dintre care unele de un mare interes practic ca prevederea vremii, lămurirea precisă a condițiilor propagării undelor de radio etc. Oamenii de știință din întreaga lume dau un exemplu de eficacitate a colaborării internaționale prin lucrările lor în cadrul A.G.I.

prof. univ. Călin Popovici

Motiv decorativ din Altai

ITINERAR DRAMATIC

Dacă vrei să cunoşti teatrul sovietic actual, nu te lăsa amăgit de iluzia că vei putea realiza această cunoştinţă în cîteva zile. Şi mai ales, nu te pripi să tragi concluzii după primele spectacole văzute. Fiecare seară îţi poate aduce noi surprize, noi descoperiri, care pot răsturna complet sau parţial imaginea pe care ţi-ai făcut-o cu o seară înainte.

Cu ce să începi? E greu de spus. Sînt teatre multe în Moscova şi în fiecare seară afişele te îmbie cu titluri pe cît de variate, pe atît de ispititoare. Vrei poate să-i revezi pe unii dintre marii actori ai Teatrului Academic de Artă M.H.A.T., care te-au încîntat în vara anului 1956 cu spectacole de o rară măiestrie, ca „Trei surori", „Suflete moarte" sau „Ana Karenina"? Ideea nu e rea. In felul acesta întîlnirea cu teatrul sovietic la el acasă va avea cu adevărat aerul unei revederi cu prieteni vechi. Iată tocmai astăseară se joacă „Maria Stuart", în care vei avea prilejul să admiri măiestria clasică a unor mari actriţe ca Tarasova şi Stepanova, să-ţi desfeţi auzul cu dicţiunea impecabilă a tuturor interpreţilor, şi vederea cu decorurile interesante, monumentale dar deloc greoaie, ale pictorului B. R. Erdman, în care lumina capătă valoare activă, dinamică, expresivă.

Sau poate vrei să revezi alţi prieteni? Cred că n-ai uitat forţa emoţională a spectacolelor teatrului Mossoviet, care cu „Othello" te-au cufundat în nepătrunsele adîncuri ale durerii umane, pentru a te purta apoi, eroic şi avîntat, pe aripile involburate ale revoluţiei. Haidem atunci să vedem „Depărtări necuprinse", o piesă cu temă contemporană, compusă de N. Virta, după propriul său roman. Te vei bucura să o revezi pe admirabila actriţă Vera Mareţkaia, atît de vie şi incîntătoare, cu ochii ei expresivi, cu surisul in colţul buzelor, cu capacitatea de a da viaţă, gingăşie şi putere de convingere chiar şi unui rol schematic ca acela al activistei Rakitina. Vei avea surpriza să constaţi că o piesă a cărei acţiune se petrece rînd pe rînd în biroul unui secretar de raion, într-o casă ţărănească, într-o sală de şedinţe sau pe un drum de ţară poate fi montată fără a reproduce exact, în detaliu, aceste locuri, ci sugerîndu-le doar prin cîteva elemente esenţiale, care se pot schimba cu iuţeala unei clipe, pentru ca ritmul acţiunii să nu se întrerupă. Iată deci că naturalismul nu-şi mai găseşte locul nici măcar într-o piesă care, acum cîţiva ani, ar fi invitat la o asemenea rezolvare. Vei avea bucuria să constaţi din nou autenticitatea tipurilor şi naturaleţea cuceritoare a unor scene de masă, create de regizorul — alt prieten al nostru—I. A Zavadski, căruia i-au izbutit în acest spectacol unele inovaţii. Se pare că „teatrul epic" nu e străin de unele elemente ale acestui spectacol, ca de pildă intervenţia „scriitorului", comentatorul întregului spectacol, în scenă, între personaje, şi interpunerea sa continuă între scenă şi public.

Dar oricîtă plăcere ne-ar face revederea unor buni prieteni, să nu zăbovim prea mult în preajma lor. Timpul e scurt. Cu regretul de a nu putea vedea şi mult discutatul spectacol al lui Zavadski „Nevestele vesele din Windsor", — în care a pus în aplicare un vechi deziderat al său, acela de a provoca participarea vie a publicului la spectacol, prin ştergerea barierelor dintre scenă şi sală, prelungirea scenei peste fosa de orchestră şi continuarea acţiunii în foaiere, — să mergem să vedem spectacolele unuia din cei mai interesanţi regizori ai Moscovei de azi, N. Ohlopkov.

Pe strada Herţen la nr. 19 se află teatrul al cărui nume e parcă predestinat pentru încercări inovatoare, pentru zborul înalt al fanteziei creatoare: Teatrul „Vl. Maiakovski", al cărui regizor principal e azi N. Ohlopkov. Spectacolul „Aristocraţii", pus de acesta în scenă în anul 1934 şi reeditat în aceeaşi concepţie acum, trebuie neapărat văzut, pentru valoarea sa de document şi de manifest. E un document al unor ani de căutări şi frămîntări în teatrul sovietic şi un manifest al căutărilor de azi, împotriva conformismului şi a mijloacelor banale, pentru găsirea unor mijloace de maximă expresivitate pentru obţinerea unei cît mai depline comunicări între scenă şi sală. Te va uimi desigur la început amenajarea sălii, care te va face să crezi, o clipă, că te afli în faţa unei oglinzi. Vei sezisa apoi că cele cîteva sute de perechi de ochi care te-au privit din faţă, la intrarea în sala teatrului, nu aparţin spectatorilor din sală, reflectaţi într-o imensă oglindă, ci altor spectatori reali, aşezaţi pe scenă faţă în faţă cu cei din sală. Intre cele două mari grupe de spectatori, deasupra fosei de orchestră, două platforme în formă de triunghi, unite la mijloc, formează un podium pe care se desfăşoară acţiunea spectacolului. Decoruri nu există. Elementele de recuzită necesare sînt aduse, cînd e nevoie de ele, de nişte făpturi impersonale, îmbrăcate în salopete albastre — culoarea aerului — şi cu feţele acoperite de măşti de aceeaşi culoare. Este nevoie de masă? Două asemenea făpturi aduc o bucată de catifea verde, pe care o ţin întinsă, în timp ce alte două făpturi aduc scaunele necesare. Este nevoie de un telefon? Apare îndată, purtat de o făptură albastră. Ninsoarea este reprezentată de un roi de confetti aruncate asupra personajelor din scenă de un grup de asemenea creaturi fără figură. Desigur că acest gen de teatru cere din partea actorilor un gen de joc cu totul special, de o mai mare concentrare şi mai ales de o putere de sugestie în stare să suplinească şi obiectele materiale absente din scenă. Actorii teatrului lui Ohlopkov sînt în marea lor majoritate tineri şi exersaţi intru realizarea acestui gen de teatru, în care arta trăirii trăieşte în bună companie cu arta reprezentării, în care arta mimei este la loc de cinste, alături de celelalte mijloace de expresie actoricească.

Ca să-ţi lărgeşti cunoştinţa cu teatrul lui Ohlopkov, du-te în altă seară să vezi „Ploşniţa" de Maiakovski, pusă în scenă de V. N. Vlasova, dar sub îndrumarea artistică a regizorului principal. Ritmul vertiginos al desfăşurării acţiunii din actul I te va transporta direct în pestriţa şi agitata epocă a n.e.p.-ului în care frenezia vieţii „chivernisite" cuprinsese pe unii mai slabi de înger, ca pe ridicolul Prisîpkin, eroul comediei feerice a lui Maiakovski. După cum scena nunţii te va convinge că grotescul poate coexista perfect în scenă alături de bunul gust. Şi poate că, dacă te vei duce apoi să vezi aceeaşi piesă in interpretarea teatrului de satiră, te va interesa o comparaţie între cele două concepţii ale spectacolului, atît de diferite una de alta, apropiate numai prin tendinţa comună de a da operei lui Maiakovski o interpretare cît mai potrivită cu ziua de azi.

Desigur că după aceste manifestări ale unui spirit modern, în continuă căutare a unor mijloace noi de expresie, te va surprinde să constaţi puterea şi viabilitatea tradiţiilor, dezvoltate şi îmbogăţite prin însăşi evoluţia generală a artei scenice realiste, în spectacolul „Puterea întunericului" de la Teatrul Mic. In interpretarea unei echipe de actori admirabili, în frunte cu I. V. Ilinski (în rolul lui Akim) şi M. I. Jarov (în rolul lui Mitrici), drama lui Tolstoi îşi dezvăluie adîncimile, limpezindu-şi sensurile, comunicînd spectatorului dimensiunile nelimitate ale suferinţei umane.

Şi dacă acest spectacol nu te-a convins suficient de valoarea emoţională a artei actoriceşti de la Teatrul Mic, caută să o vezi pe impresionanta Vera Paşennaia în rolul neînduplecatei moşierese Niskavuori, din „Cuibul de piatră" de Hella Vuolijoki.

Dar vai, timpul trece. Mai sînt încă atîtea de văzut. Poţi oare să te afli la Moscova şi să nu te repezi, măcar pentru o săptămînă, la Leningrad, oraşul despre care toată lumea spune că e unul dintre cele mai frumoase din lume? Deocamdată, e drept, poţi profita de prezenţa la Moscova a unor teatre din Leningrad. Iată, ai chiar prilejul să-l cunoşti pe interesantul regizor Tovstonogov, despre al cărui spectacol cu „Tragedia optimistă" s-a dus vestea pînă peste mări şi ţări. Merită să vezi comedia-concert „Cînd înfloreşte salcîmul", pentru a-ţi da seama ce poate face un regizor cu fantezie bogată dintr-un text mai puţin bogat. Banala poveste a studentei [illegible], pe care o părăseşte la sfîrşit şi studentul dezamăgit de nesinceritatea ei, şi docentul sclivisit, atras de graţiile unei durdulii şi candide secretare, a căpătat în spectacol umor şi poezie, ritm alert, culoare şi graţie. Dacă după acest spectacol, — o glumă regizorală — vezi „Vulpea şi strugurii", comedie eroică de Guilherme Figueiredo, îţi întăreşti convingerea că G. Tovstonogov este un regizor de un bogat registru creator, cu posibilităţi variate care merg de la comedia-vodevil pînă la drama eroică.

Cu totul alt stil de joc vei întîlni în spectacolul „Azilul de noapte" de Gorki, pe care-l prezintă Teatrul de dramă „Puşkin" din Leningrad. Aici, pe fondalul negru, pe care elementele de decor, cu complicitatea luminii, creează un cadru scenic expresiv şi îmbietor spre adîncimi umane, personajele lui Gorki îşi trăiesc drama lor încărcată de semnificaţii filozofice şi sociale, stîrnind în sală tulburare şi emoţie. Skorobogatov în Luca, Tolubeev în Bubnov, Simonov în Satin, — sînt cîteva nume şi cîteva imagini care-ţi vor rămîne multă vreme întipărite în minte.

Şi dacă totuşi vei izbuti să ajungi la Leningrad, ai face o greşeală de neiertat dacă ai trece nepăsător pe lîngă Teatrul de Comedie, acest teatru mic şi modest, în care regizorul şi pictorul scenograf N. Akimov creează o artă originală, spirituală şi bogată în idei. Spectacolul „O minune obişnuită", basm pentru oameni mari, încîntă prin fantezie, umor, poezie, fină ironie, amestec de fantastic şi real, de contemporaneitate şi atemporal. „Oameni paşnici" invită la rîs şi la gravitate, printr-un amestec subtil şi surprinzător de comic şi dramatic.

Şi dacă mai ai timp..

Ei bine, asta e problema: pentru a cunoaşte toate bogatele aspecte ale teatrului sovietic actual, toate faţetele acestui fenomen unitar în varietatea lui, îţi trebuie timp. Mai mult decît cele trei săptămîni, care nu mi-au ajuns decît pentru a lua un prim contact, tulburător şi semnificativ, cu arta teatrală a celor două oraşe sovietice.

Margareta Bărbuţă

60 de ani M. H. A. T.

Anul acesta se împlinesc 60 de ani de cînd protagoniştii teatrului sovietic K. S. Stanislavski şi Vl. Nemirovici Dancenko au pus bază teatrului de artă M.H.A.T. din Moscova.

Acest jubileu va prilejui reluarea unora dintre cele mai bune piese ale repertoriului teatrului ca „Azilul de noapte" de Gorki, „Trei surori" şi „Livada cu vişini" de Cehov, precum şi montarea unei piese noi ca „A treia patetică" de N. Pogodin, „Pădure rusească" după romanul lui L. Leonov şi „Bătălie în drum" după romanul Galinei Nikolaeva.

In cursul anului, teatrul M.H.A.T. va întreprinde un turneu în Anglia, unde va prezenta 36 de spectacole cu capodoperele lui Cehov şi piesa sovietică „Bătrîneţe zbuciumată" de L. Rahmanov.

ORIZONT

LUNACEARSKI critic literar

După mărturia lui Maxim Gorki, Lenin l-a caracterizat pe Lunacearski ca „o personalitate neobişnuit de dotată". Cuvintele acestea îţi vin, fără să vrei, în minte cînd citeşti paginile volumului Lunacearski—Articole literare, recent apărut la Moscova în colecţia „Monumente ale gîndirii estetice şi critice mondiale". Culegerea (îngrijită de fostul secretar al lui Lunacearski I. A. Saţ) se împarte în trei părţi: **Teoria literaturii, Literatură rusă, Literatură străină** şi, după cum rezultă din cuvîntul introductiv al îngrijitorului nu urmăreşte „să prezinte cititorului, pe baza unei alegeri maximale, ceea ce ar constitui „partea cea mai incontestabilă" a moştenirii lui Lunacearski" ci numai „să evoce liniile principale pe care s-a dezvoltat gîndirea critică a lui Lunacearski, să arate cît de vast a fost materialul pe care l-a îmbrăţişat şi să schiţeze problematica analizelor literare întreprinse".

Muncind cu scrupulozitate şi evidentă pasiune, îngrijitorul ediţiei nu s-a mulţumit să includă în volum articole cunoscute şi tipărite şi în alte culegeri, ci a dezgropat din reviste, ziare sau ediţii vechi, studii, cronici, prefeţe de mult uitate (de pildă, articole despre Dobroliubov, Furmanov, Petőfi, Merimée. A. France etc.) sau chiar a dat publicităţii lucrări netipărite în timpul vieţii lui Lunacearski şi care s-au păstrat în manuscrise sau stenograme (cum e cazul cu studiile „Herţen şi oamenii de la 1840", „Literatura anilor „şaizeci" sau „Heine-gînditorul").

Cititorul volumului este în primul rînd impresionat de varietatea şi bogăţia temelor abordate de critic. Alături de articolele teoretice consacrate problemelor fundamentale ale criticii marxiste (**Teze cu privire la sarcinile criticii marxiste, Gînduri despre critică**) va găsi studii de istorie literară tratînd probleme principiale de mare însemnătate (**Despre moştenirea clasicilor**) sau analizînd în mod concret, cu o mare fineţe şi pătrundere, creaţia unor scriitori. Alături de evocarea celor mai de seamă scriitori ruşi (Radişcev, Puşkin, Belinski, Herţen, Cernîşevski, Scedrin, Nekrasov, Korolenko etc). şi a unora dintre reprezentanţii literaturii noi, proletare (Gorki, Serafimovici, Furmanov, Maiakovski) va întîlni cercetări închinate marilor creatori ai literaturii universale (Dante, Goethe, Flaubert, Cervantes, Dickens, Heine, Wihtmann, Romain Rolland, Henri Barbusse etc). Pasiunea istoricului literar pentru studiul ştiinţific scrupulos se îmbină armonios cu înflăcărarea criticului ce urmăreşte neobosit şi mereu atent pulsul contemporaneităţii. Investigaţia şi documentarea bogată se unesc cu puterea de evocare şi vigoarea în caracterizare.

Desigur că aprecieri absolute nu se pot şi nici nu este cazul să facem. După cum se ştie, în evoluţia concepţiilor lui Lunacearski au existat momente de şovăieli şi lunecări spre idealism, criticate de Lenin. De asemenea şi unele formulări sau caracterizări pot părea învechite, depăşite. Dar dincolo de unele rezerve ce pot fi formulate, moştenirea literară a lui Lunacearski ne cucereşte prin orizontul larg al autorului, prin erudiţia lui şi mai ales prin dragostea lui pentru măreţele idei ale comunismului.

Lunacearski ne apare ca un om principial, însufleţit de spirit de partid, care analizează şi discută fenomenele literare în lumina idealului socialist. Aşa îl cunoaştem, de pildă, în amplul şi documentatul său studiu **Lenin şi teoria literaturii** în care analizează părerile lui Lenin în probleme ca aceea a făuririi culturii noi, socialiste, proletare, sau cînd expune aprecierile formulate de Lenin în privinţa unora dintre scriitorii ruşi, a creaţiei lor, a valorii ei artistice şi de conţinut. Lunacearski subliniază importanţa uriaşă a unor articole ale lui Lenin în probleme de literatură (cele cu privire la Herţen, Cernîşevski, Tolstoi), şi mai ales însemnătatea cu adevărat programatică a articolului „Organizaţia de partid şi literatura de partid". In lumina tezelor şi a principiilor leniniste, Lunacearski formulează păreri interesante despre misiunea şi specificul criticii marxiste. „Literatura — arată el — ...se deosebeşte de alte domenii de manifestare a artei prin greutatea mai mare pe care o are conţinutul în comparaţie cu forma. In literatură apare deosebit de evident faptul că tocmai conţinutul artistic, adică torentul de idei şi sentimente, investmîntat în imagini sau legat de anumite imagini constituie momentul hotărîtor al operei. Conţinutul tinde în mod spontan spre o anumită formă. Se poate spune că fiecărui conţinut dat îi corespunde o singură formă optimă".

De aceea criticul trebuie să aibă drept obiect al cercetării sale „Conţinutul operei. acea **esenţă socială**, care şi-a găsit expresia în el", dar în acelaşi timp nu trebuie să se uite „nici sarcina de a studia forma operei literare, peste care un marxist nu poate trece indiferent".

In concepţia lui Lunacearski criticul are o misiune nobilă şi o mare însemnătate. Respingînd părerea după care critici devin numai scriitorii rataţi, scriitorii care nu reuşesc să se impună, Lunacearski spune: „Criticul este un cititor pasionat, un cititor care doreşte din adîncul inimii să transforme cît mai repede frumuseţile artei în fapte de eroism în viaţă". După părerea lui, criticul e un om înzestrat cu un talent deosebit.

Criticul marxist este întotdeauna un luptător şi un constructor al vieţii noi. De aci importanţa ce revine în toate scrierile sale momentului apreciativ, judecăţilor de valoare pe care el le emite. Care sînt însă criteriile după care criticul marxist va aprecia opera literară?

„Criticul marxist — spune Lunacearski — trebuie să caute să găsească tendinţa socială de bază a respectivei opere, ţelul pe care ea îl vizează, cu sau fără voie. Criticul marxist trebuie să dea o apreciere generală a operei ţinînd seama de această dominantă socială.., de bază".

In acelaşi timp însă Lunacearski ne previne că asemenea aprecieri nu sînt chiar atît de uşor de făcut şi că ele nu cer numai o bună pregătire marxistă „ci şi un anumit talent fără de care nu există critică".

In ce priveşte forma operei literare, criticului marxist îi revine sarcina de a analiza corespondenţa ei cu conţinutul respectivei creaţii şi de a-i aprecia valoarea ţinînd seama de originalitatea şi de accesibilitatea ei pentru masele largi de cititori.

In problema moştenirii culturale a trecutului, a valorificării tradiţiilor progresiste ale artei dinaintea erei socialiste, Lunacearski a fost un partizan înflăcărat şi un propagandist neobosit al principiului leninist. Subliniind că „noi nu putem să nu fim analitici, nu putem să nu analizăm cu atenţie şi în mod critic ceea ce ne-au lăsat veacurile de dinainte, pentru că aproape niciodată nu găsim nimic care ar putea fi folosit de noi ca atare..." Lunacearski ne dă exemple concrete de felul cum trebuie folosită moştenirea literară a trecutului. Cercetînd cu grijă, obiectivitate, fineţe de analiză şi competenţă multe momente din istoria literaturii universale, Lunacearski ne-a dat pagini foarte interesante despre literatura Renaşterii, despre Dante, Cervantes, Thomas Moore, Goethe, Whitmann. De fiecare dată el s-a străduit nu numai să fixeze cu obiectivitate locul pe care scriitorul îl ocupă în literatura ţării sale şi în cea mondială, să-i caracterizeze talentul, să-l lege de destinul clasei ale cărei idealuri le-a exprimat în opera sa şi să-l situeze în epoca ce i-a dat naştere. Criticul era deopotrivă preocupat de problema de a şti ce anume poate valorifica proletariatul din moştenirea literară a cutărui sau cutărui scriitor. Iată, de pildă, cuvintele, foarte caracteristice de altfel pentru metoda lui Lunacearski, cu care se încheie articolul **Goethe şi epoca sa**: „Tribunalul politic, cultural şi artistic al proletariatului i se adresează lui Goethe cu următoarele cuvinte: „Trebuie să dezbraci livreaua aurită de curtean al prinţului de Saxa-Weimar, masca ta de seninătate olimpiană trebuie să se topească, pentrucă noi ştim că sub ea se ascunde un om mare care a suferit mult. Renunţă la tot ceea ce ţi-a impus epoca ta trivială; ştii foarte bine că în felul acesta vei deveni mai bun, superior şi mult mai senin. Intră în veşnicie laolaltă cu cei care au contribuit la adevărata înflorire a societăţii umane". In opera lui Thomas Moore îl atrage critica societăţii capitaliste născînde; în „Don Quijotte", Lunacearski apreciază demascarea societăţii în care aspiraţiile nobile. idealurile nu se pot afirma sau în cazul cel mai bun apar ridicole".

O altă trăsătură esenţială, deopotrivă de caracteristică pentru articolele de critică, ca şi pentru studiile de istorie literară ale lui Lunacearski, este tendinţa de a sublinia specificul artistic al fiecărui scriitor, originalitatea respectivului talent. Astfel, în articolul închinat lui Maiakovski el demonstrează în chip convingător şi pe baza unei subtile analize, caracterul inovator al creaţiei scriitorului. Caracterizîndu-l pe Heine ca „artist-gînditor", Lunacearski îl socoteşte unul din cei mai spirituali scriitori şi găseşte în această trăsătură cheia pentru înţelegerea personalităţii poetului german. Dorind să definească locul lui Dostoevski în literatura rusă şi recurgînd în acest scop la unele comparaţii cu Gogol şi Tolstoi, Lunacearski se opreşte asupra cîtorva aspecte ale operei marelui romancier rus pe care le socoteşte esenţiale (originalitatea şi bogăţia dialogurilor, tendenţiozitatea etc).

Solid şi convingător argumentate, întemeiate pe vaste cunoştinţe din domeniile cele mai diferite ale artei, studiile lui Lunacearski au o profundă bază ştiinţifică. Ele cuceresc pe cititor nu numai prin caracterul lor ştiinţific, ci atrag deopotrivă prin sinceritatea şi pasiunea cu care criticul dezvăluie rezultatele investigaţiilor sale, prin căldura cu care pledează pentru punctul său de vedere, prin poziţia fermă, partinică pe care se situează. După cum de asemenea cititorul este cucerit şi de varietatea şi bogăţia asociaţiilor, a comparaţiilor folosite de critic, de fineţea analizelor lui, dar şi de puterea de sinteză, de evocare şi creare plastică a tablourilor din viaţa literară a unei lumi de mult apuse, ca şi prin intuirea şi perspicacitatea deosebită în sezisarea proceselor diriguitoare ale contemporaneităţii.

Pentru scriitorii noştri, pentru criticii şi istoricii noştri literari, pentru cei ce se ocupă de problemele de estetică ca şi de practica făuririi unei culturi noi, socialiste, pentru toţi iubitorii de artă şi literatură cartea lui Lunacearski este un ghid preţios, care oferă în acelaşi timp o lectură interesantă şi instructivă.

Tatiana Nicolescu

Carnet

Cu prilejul celei de a 40-a aniversări a Armatei Roşii, s-a deschis la Moscova expoziţia de artă plastică militară.

Cele peste 600 pînze expuse, înfăţişînd aspecte de front din timpul Marelui Război de Apărare a Patriei ca şi expresive portrete de ostaşi ai Armatei Roşii, trezesc un deosebit interes din partea publicului vizitator.

In curînd se va deschide la Moscova un nou teatru de păpuşi, „Palatul păpuşilor", cel mai mare teatru de acest gen din Uniunea Sovietică. Impunătoarea clădire va cuprinde două mari săli de spectacole cu o capacitate de 300 şi respectiv 500 locuri, amenajate după cele mai moderne cerinţe.

„Palatul păpuşilor" va cuprinde şi un vast muzeu ale cărui piese vor oglindi etapele parcurse de teatrele de marionete din întreaga lume, de la primele lor începuturi şi pînă în zilele noastre.

La Vilnius s-au desfăşurat recent lucrările consfătuirii redactorilor revistelor de literatură şi artă din Belorusia, Letonia, Lituania şi Estonia, avînd ca scop îmbunătăţirea revistelor prin mijlocirea schimbului de experienţă şi a legăturilor de colaborare.

ANUL POEZIEI

Strînsele relaţii romîno-sovietice se reflectă în cele mai diferite domenii ale vieţii. Ele au devenit tradiţionale şi în literatură. Este plăcut să vezi în librăriile cu nume atît de intim, de familiar ca „Librăria noastră", alături de operele scriitorilor ruşi şi sovietici care au fost traduse în romîneşte, multe cărţi în limba rusă. Tot aşa dacă intri în librăria de pe strada Gorki din Moscova, găseşti ultimele noutăţi tipărite de E.S.P.L.A., de Editura Tineretului sau de alte edituri romîneşti Astfel de librării sînt şi la Leningrad, la Chişinău... Şi totuşi, literatura tradusă nu numai că nu-şi pierde importanţa ci dimpotrivă, devine tot mai căutată. căci setea de cunoaştere a prietenilor din ambele ţări depăşeşte orice posibilităţi lingvistice şi editoriale.

Nu-i prima dată cînd se vorbeşte despre literatura romînă în Uniunea Sovietică. Dar fiecare an aduce mereu ceva nou şi de aceea cred că pentru cititorul romîn n-ar fi lipsit de interes dacă aş încerca să relatez pe scurt care va fi aportul lui 1958 în ceea ce priveşte literatura ţării dumneavoastră.

Dacă anii trecuţi au fost în principal anii prozei, despre 1958 se poate spune că va fi un an al poeziei, căci vor apare mai ales culegeri de versuri romîneşti.

Se cuvine a fi pomenită în primul rînd Antologia poeziei romîneşti. Despre această carte se vorbeşte de multă vreme. Ea a fost pregătită în decursul cîtorva ani, fiind o lucrare de mari proporţii şi care a necesitat multă muncă. Antologia va cuprinde întreaga poezie romînească. de la doine şi balade, de la cîntecele haiduceşti, pînă la poeţii zilelor noastre. Această vastă şi importantă lucrare este rodul muncii asidue a unui mare colectiv de creaţie, în fruntea căruia se află A.A. Sadeţki, iniţiatorul şi redactorul principal al antologiei. O contribuţie foarte însemnată a avut şi S.V. Şervinski, poet şi traducător de talent care şi-a asumat sarcina grea de a traduce nu numai cîteva poezii, ci întreaga antologie din punct de vedere poetic.

Antologia poeziei romîneşti care va apare anul acesta nu este numai mărturia interesului profund pentru literatura unui popor prieten, ci şi rodul colaborării şi ajutorului reciproc deplin. Ar fi fost greu să apară în limba rusă această lucrare fără sprijinul prietenilor romîni. In această ordine de idei trebuie să amintesc în primul rînd numele lui Mihai Beniuc şi Mihai Gafiţa.

Dar antologia este antologie. Oricît de cuprinzătoare şi vastă ar fi ea, rămîne totuşi „o idee generală". Ca să cunoşti, să simţi deplin un poet, o poezie sau zece nu sînt de ajuns. De aceea Editura de stat pentru literatură beletristică (care tipăreşte şi Antologia) va scoate anul acesta două culegeri de versuri ale marilor poeţi romîni Eminescu şi Coşbuc.

Coşbuc va fi prezentat pentru prima oară cititorilor sovietici. E drept că unele din poeziile lui au mai apărut în paginile ziarelor, la sfîrşitul secolului trecut, dar de atunci a trecut jumătate de veac şi cititorului contemporan i-a rămas necunoscută comoara de versuri a „poetului ţărănimii". „Balade şi idile", „Fire de tort" poeziile patriotice pline de patos, închinate luptei pentru eliberare naţională, vor răsuna pentru prima dată în limba rusă. Ele vor găsi fără îndoială loc în inima omului sovietic, căruia sentimentele şi ideile pe care le cîntă Coşbuc îi sînt atît de apropiate.

Poeziile lui Eminescu vor apare în a doua ediţie. Prima a fost tipărită la sfîrşitul anului 1950, cînd s-au împlinit o sută de ani de la naşterea celui mai mare poet romîn. Dar prima ediţie, ca să vorbim sincer, avea multe lipsuri.. Explicabile dacă ţinem seama de faptul că a fost prima încercare de acest fel. In orice caz, ea a constituit o bună experienţă pentru traducătorii genialului poet romîn. (Nu m-am referit la poeziile traduse de Laşkov şi incluse în „Antologia literaturii romîneşti" care a apărut în 1925 la Chişinău, fiindcă ele au rămas necunoscute cititorilor)

Dar timpul schimbă totul. Anii care au trecut ne-au dat posibilitatea nu numai să cunoaştem mai profund creaţia eminesciană ci şi s-o înţelegem altfel. Timpul a adus şi fapte noi. Aşa de pildă. volumul al IV-lea al operelor lui Eminescu, la care lucrează academicianul Perpessicius şi în care sînt adunate poeziile postume, te obligă să priveşti cu alţi ochi pe genialul creator. Poeziile cuprinse în acest volum sînt o mărturie poetică a legăturii strînse care a existat între Eminescu şi epoca sa. Lucrările istoricilor literari romîni ne-au dat posibilitate să îndreptăm greşelile comise în prima ediţie a poeziilor lui Eminescu, să o completăm şi să încercăm să explicăm întreaga complexitate a contradicţiilor poetului romantic, ale marelui patriot şi luptător pentru adevăr şi dreptate.

Cel mai important eveniment în domeniul prozei al acestui an poetic, va fi editarea în limba rusă a romanului academicianului Călinescu „Enigma Otiliei". Romanul va apare la sfîrşitul anului în Editura pentru literatură străină Ar fi nepotrivit să le vorbesc eu cititorilor romîni despre importanţa acestui roman. Iar ca să vorbesc despre traducerea lui ar fi lipsă de modestie. fiindcă autorul acestor rînduri este unul din traducători. Lucrez împreună cu D E. Spolenskaia. Împreună şi separat! Colaborarea este o problemă foarte complicată. Despre calitatea traducerii vor judeca acei critici care-şi vor asuma sarcina de a analiza latura stilistică a lucrării.

In cursul acestui an vor apare, desigur şi alte traduceri din limba romînă. Dar nu pot vorbi decît despre ceea ce ştiu sigur Nu mă încumet să trădez secretele editurilor.

Iuri Kojevnikov

O revistă sovietică despre scriitorii din Transilvania

Sub semnătura lui P. Karelin, revista „Zvezda" nr. 2/1958 publică reportajul „In vizită la scriitorii din Transilvania".

Ochiul atent al publicistului sovietic a înregistrat numeroase aspecte din noua realitate transilvăneană, pe care le-a subordonat ideii centrale a reportajului — cunoaşterea vieţii literare din această regiune a ţării noastre. Relatînd cititorului sovietic impresiile şi întîlnirile avute, Karelin zugrăveşte tabloul activităţii pe care o desfăşoară scriitorii romîni, unguri şi germani din Transilvania. De la caracterizarea profilului presei literare, el trece la schiţarea cîtorva portrete de personalităţi scriitoriceşti. Micile dar consistentele schiţe despre generaţia mai vîrstnică de scriitori (Jenö Szentimrei şi Károly Kos) sînt urmate de altele în care vorbeşte despre generaţia matură (István Nagy, István Asztalos, István Horváth, András Szilagyi) caracterizînd pe scurt operele lor cele mai de seamă. Karelin încheie această trecere în revistă cu o prezentare a generaţiei tinere de scriitori. O impresie puternică i-a lăsat publicistului sovietic întîlnirea cu György Kovács, ca şi cu András Sütő, al cărui talent i se pare asemănător cu cel al scriitorului sovietic Ovecikin, după cum Lászlo Hadi îi aduce aminte de felul de a scrie al lui Prişvin.

Tabloul vieţii literare din Transilvania se completează cu relatarea impresiilor despre activitatea scriitorilor germani şi romîni din Sibiu şi Oraşul Stalin. Publicistul sovietic dă cîteva referiri despre activitatea lui Werner Bossert, a lui Mircea Avram, Ion Moldovan etc.

Relevînd intensitatea vieţii literare din Transilvania, P Karelin îşi exprimă speranţa că acest sector al literaturii romîne, mai puţin cunoscut pînă acum cititorului sovietic, va deveni cunoscut prin traduceri, articole, studii şi cititorilor sovietici.

A. B.

Margarita Aligher

Martie

Se vînd. în zarva moscovită,
mimoze dragi. pe bulevarde.
Tresare floarea îngrozită,
sub bruma rece. care-o arde.
Iar apa-n rîu. de umbră plină,
îi pare-o fiară cristalină

Zăpada, ultima, uimită,
de multă jale se-negreşte,
se sfarmă-ncet şi se topeşte...
Şi iarna-i şi mai îngrozită.

În romîneşte de H. Grămescu

ARHANGHELSKOE

LUMINILE ȘI UMBRELE CASTELULUI

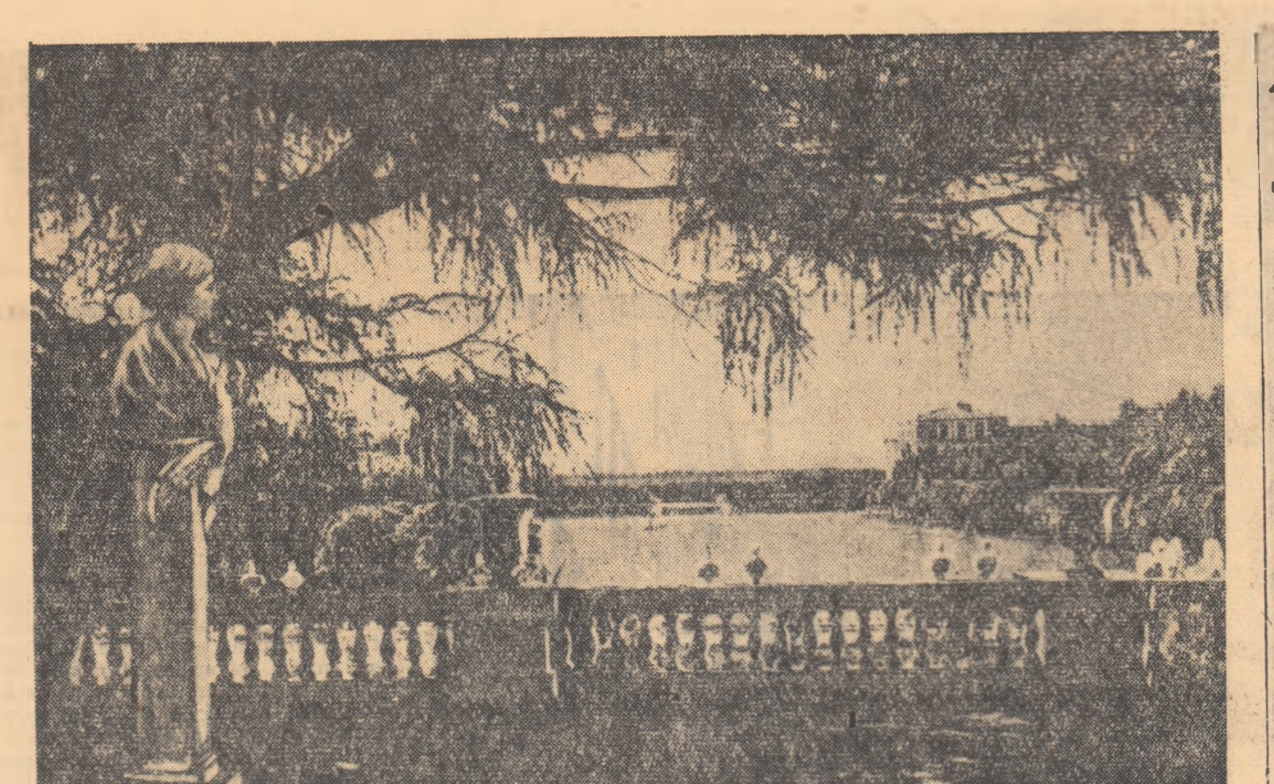

Una din terasele castelului.

ZIS-ul negru gonește pe larga arteră moscovită către șoseaua Volokolamskului. Dimineața de octombrie a lucrat cu o paletă impresionistă peisajul. Periferia acestei părți a Moscovei se lungește răsfirat cu grupuri de „dace" de lemn. Amintesc de unele gravuri de Somov, senzații de culoare și lirism Levitan și uneori o fugară sfîșiere a peisajului psihologic al lui Boris Grigoriev. Sînt toate de lemn, din bîrne încheiate, cu ferestre în jocul cadrului cu motive unduite. Lemnul unora vopsit cu roșu sau verde sau roz și formele arhitecturale varii ar părea că le diferențiază. Dar sînt atît de aceleași cu pudra tristeții blînde a vremii care le înfășură, le înconjură cu acea încremenire dulce ce evocă fără cuvinte. Este o eroare, o ciuntire a ritmului plastic, absența pîlcului sau a unicului mesteacăn de lîngă o „dace". Dacă penelul tradiției, care urmează firea peisajului rus, a uitat să tragă linia de argint și avînt mlădiu către cobaltul uriaș de peste pămînt, în jurul „dacei" lipsită de vegetalul liric stăruie parcă o mută protestare.

ZIS-ul negru înfășură parcă sub el drumul către Arhanghelskoe. Tot mai dese se strîng pădurile de mesteceni și brazi. Pete de păduri încep să pună brazii și mestecenii în peisaj. Un brîu alb încinge șoseaua pe formele atît de ondulate ale acestui pămînt cărnos. ZIS-ul nostru aleargă numai pe o coapsă, pe un mușchi dar brîul alb pare pornit să înconjure, să cuprindă întregul trup al pămîntului. Galbene facle sînt mestecenii. Explodează uneori în marile spații un copac sau o tufă ca o vîlvătaie roșie încremenită.

Moscova a rămas în urmă. În stînga șoselei, după ce am părăsit șoseaua Volokolamskului se desfășură, se înscrie pe șes între dealuri întrebarea de argint, peste care, departe, se bănuiește orașul Tușino. Întrebarea uriașă de argint a rîului Moscova are o platoșă albă, lichidă, și strălucește orbitor de luminoasă. Apare și se depărtează subțiindu-se, înaintînd adînc în miezul cîmpiei ruse, către Arhanghelskoe. Undeva, în depărtare, începe să intre în teaca de catifea albastră densă a pădurilor care închid valea.

Un Levitan crescut în proporții de închipuire și pe dimensionalul peisajului și-a uitat una din pînzele lui. Emoția o înscrie în laturile firești pe care le vezi. E un cer Levitan peste semnul de întrebare al apelor Moscovei, peste pădurile asupra cărora s-a șters pensula de galbenuri și ocruri. Întreg peisajul acesta, ca în atîtea alte locuri, este un muzeu, cu spații care îl prevesteau și care acum îl amintesc pe Levitan. Pădurea de la Arhanghelskoe risipește miliarde de ruble de aur. Se desfrunzesc mestecenii mari. Ploaia de frunze galbene, rotunde, cade în palmele verzi ale brazilor. Apoi cade pe pămînt. În cădere sună. Își sună zimții, galbenii mestecenilor.

ZIS-ul negru a oprit în fața porților castelului. Zidurile galbene ale clădirii cu acoperișul verde sînt încadrate pe laturi de mari conifere și deasupra cerul de cobalt pe care pînă la obsesie penelul lui Levitan rotunjește rostogolind orgia albă a norilor.

Castelul cnejilor Iusupov mărturisește ca o veche stampă colorată, o imagine, un timp apus. Dacă faci abstracție de clipă, de realitățile pe care le calci, le pipăi, memoria cuprinde senzația unor vechi lecturi, imagini din Turgheniev sau Tolstoi, mai curînd o nălucire a reprezentării despre așezări de mici sau de mari nobili și ai impresia fugară că ai deschis la un capitol, la o pagină care te face să pătrunzi în atmosfera, în cîmpul dramei, în scena unor lecturi familiare din opere, din romanele realismului critic și în care umbrele și faldurile romantice foșnesc, unduie și evocă.

Castelul cnejilor Iusupov își deschide ușile. Ochi atenți cercetează, caută să cuprindă, să înregistreze ineditul, respingînd critic emoția. Omul acestor ani nu vrea, nu își îngăduie să se lase înecat în apele și umbrele trecutului emoțional; se ferește să lunece în acest lac bîntuit de rusalcele amintirilor celor care au viețuit fragmentul de timp, de istorie pe care aceste relicve, aceste ziduri, aceste locuri îl mărturisesc.

Ochii văd zidurile și plafoanele mari, decorate cu compoziții din motive florale, animaliere sau arme de epocă, în relief și degradații, în tonuri de griuri sau ocruri pictate de șerbi [illegible] castelul. [illegible] uneori ciudate sau sumbre. Sînt chipuri ale acelei vremi zugrăvite de mîini slabe, cu degete străvezii, de zugravi șerbi care zugrăveau icoanele bisericilor din satele cu isbe de lemn.

Parcă din ziduri, din pînzele în cadre de aur, din dimensiile mobilelor, ies sute, sute de mîini, mii de mîini grele, bătucite, crestate, străvezii. Ca un protest. Toate se întind, ieșind din tot ce nu le poartă numele și le mărturisește pustiul; toate se întind și ne cer să le prindem puternic în palma noastră vie, să le scoatem, să le smulgem din noaptea anonimatului. Pe palmele lor nu scrie numele nimănui, dar ele se întind și se desfac, cu cele cinci fascicole ale degetelor, ca niște ecrane sfîșiate, străvezii, halucinante, pe care apare răbojul durerilor vieții tuturor acestor palme fără nume. E ca o pădure răspîndită peste marea Rusie, o pădure de mîini abstracte în acest ceas, o pădure care a făurit tot ce s-a aflat pînă în ceasul cînd Marea Revoluție, cu sute de milioane de mîini hotărîte, vii „a făurit totul după un vis și o altă vrere", cum spune într-un vers poetul flamand Emile Verhaeren.

Cine e această femeie de stranie frumusețe? Se mișcă în rochia neagră ca o pată de catifea, de umbră, în rochia-i de epocă, se mișcă în dormitorul vernil, printre albe coloane corintice. Parcă fără voie îi închieg chipul din linii exotice, din trăsăturile povestite ale femeilor polovțiene.

Glasul ghidului care tăcuse o vreme rosti:

— E frumoasa soră a cneazului Iusupov.

Între coloanele albe corintice mi se păru că trece nematerializat un zvon ca un freamăt al gîndului, amplificîndu-se sub tavanele boltite ale sălilor:

— Cneaz Iusupov!
— Cneaz Iusupov!
— Cneaz Iusupov!

Și din toate cadrele aurite, din lemnul de soi al mobilelor, din toată așezarea castelului, ieșeau, se întindeau nenumăratele mîini care-l duraseră, palmele izvorîte din aburul amintirii... Se întindeau, arătînd toate, parcă, în spre o cadră, în care, călare, ducînd parcă tot vîntul de demult al Bugeacului sau al Krîmului, privea cu semeție un han, un han tătar...

— Strămoșul Iusupovilor, strămoșul cnejilor Iusupov! spuse iar glasul ghidului.

Sigur, scurta viziune a straniei femei cu chip de mîrzăciță din vremile Hoardei de aur, se destrămase; din altă sală, pe un perete ce se întrevedea prin canaturile mari ale ușii deschise, tindea să înainteze, cu iluzia că o să iasă din marele-i cadru de aur, o femeie înaltă cu chipul roșcat, sever, marțială în rochia amplă neagră, brodată cu argint.

— Femeia în negru, de pictorul flamand Van Dyck!

Acum putea să-și rostească tot tainul statornicit ghidul. Lanterna magică se stinsese. Realitatea nu mai putea fi înșelată... Urmam cu un pas măsurat, ceilalți pași ce străbăteau sălile. Cu glas egal, ghidul făcea în fața celor cîtorva perechi de ochi, inventarul colecției Iusupov: pentru a cîta oară? Mai speriată de veșnic noile și feluritele priviri, decît de ipoteticul faun, „Nimfa speriată" de Boucher, părea să-și caute mai adînc în mitologie refugiul. Un mare peisaj de Claude Gelé Lorain își vesnicea maiestatea și aerul romantic, dar aproape toate pînzele le priveam cu ochii tulburați de obsesia mîinilor ce nu încetau să nălucească de pretutindeni, întinse către imaginea hanului strămoș al cnejilor Iusupov.

— Le vedeți, le vedeți toate mîinile astea? — îmi venea să întreb. Dar pașii se pierdeau de-a lungul sălilor, și întrebarea îmi muri în gînd.

Sălile parcă treceau ele împrejurul meu, ca împrejurul unei axe vii, în chipul unui carusel, și imaginile, ca niște călușei statici, mă amețeau; mîinile acelea, nenumăratele mîini cu putere de obsesie mă amețeau, și nu le vedea nimeni.

Ghidul își rostea melopeea circumscris savantă; nu vorbele lui ci parcă titlurile volumelor și numele autorilor, izbucneau din rafturile bibliotecii, de sub sticla vitrinelor selective, ca niște prezențe dăruite peste valoarea esenței spirituale, cu atribute vii, umane.

Ghidul sublinia preocupările intelectuale, în timp, ale cnejilor Iusupov:

— Iată memoriile lui Saint-Simon, Virgiliu, Ovidiu, Montesquieu,.. exemplare în legături de scump rafinament care ar fi stîrnit apetitul bibliofililor pătimași.

Dar ce nevăzute pergamente, undeva, prin apropiere [illegible]

[illegible]

— Sala Rotari! [illegible]

[illegible] ruse, femei de la sate, poate unele din nevestele sau fetele iobagilor de aici, de pe moșiile Iusupovilor, nevestele și fetele pe care aceste mîini halucinante le-au legănat, le-au mîngîiat sau le-au lovit în clipe de deznădejde și umbroasă existență.

Parchetul vechi al sălilor era îmbinat din pătrate mari, repetate, care înscriau un alt pătrat cu desenul întunecat al stejarului. Îmi făcea impresia că de cîte ori schimb pasul calc pe o trapă. Am ieșit grăbit în curtea castelului. Pe o terasă dintr-o latură a clădirii cu zidul galben, pîndeau în nemișcare, stranii, lei de piatră în tăietură primitivă, himere oarbe și tunuri mici de bronz, mute. Simțeam aici latura decorativului fantast chemată din sîngele tătăresc. Cînd ocolești clădirea și te afli pe latura fațadei ce dă în parcul castelului, privirea coboară cu mari alunecări peste terasele în scară ce se întind, fug către apele rîului Moscova cu valuri împădurite. Dungi negre, masive de brazi și tremurarea lirică a albilor mesteceni. Peisajul se adîncește într-o mare limpezime în ceasul acesta al dimineții de octombrie. Uriașa mistrie a creației a tencuit cerul cu un cobalt, cu un ceruleum pur, dar a repezit și cîteva mistrii de var rotunjind norii care au încremenit parcă deasupra rîului strălucind peste liniile negre ale pădurilor. Terasele sînt ca un for, ca o agoră, unde busturile de piatră ale mult slăviților prin milenii filozofi și dramaturgi greci eternizează schițate gesturi și principii antice **in abstracto** sub cerul naturii ruse.

În mijlocul aleii de trepte care desparte în două terasele dispuse în scară. Între cer și pămînt, un Hercule de marmură a încercuit cu brațele vînoase pe neobositul Anteu și-l ține săltat de la pămînt și de la izvorul puterii, pînă la sfîrșitul vremilor. Pînă atunci grupul alb de piatră cioplită se decupează crescut de elan și legendă pe fundalul de ceruleum al largului văzduh.

Las largile terase în spate și privesc silueta galbenă a castelului cu șirul de ferestre înalte. Pata de verde mineral a acoperișului ce se leagă de cerul de peruză. Zidurile de un ocru deschis, tabla verde, bolta albastră și clădirea cu laturile în parantezele unor mari și bătrîni coniferi exotici (nu-i pot rîndui între cei pe care botanica mea elementară i-a însumat). Primii doi din fiecare latură a clădirii au început să nu mai ridice seva, a început să-i usuce un vînt neadiat de bătrînețe și poate de moarte; au început să năpîrlească. Mor cei mai apropiați martori vegetali, care au crescut gradat cu generațiile ce au trăit în castel, peste care a trecut vîntul neadiat de bătrînețe sau uneori numai de moarte. Crescînd, ei au privit nestînjeniți în încăperile castelului. Cîte lucruri, cîte întîmplări vor fi povestit cei doi pini din crengile coroanelor foșnînde celorlalți frați înșirați în monom în urma lor și neputînd să privească prin marile ferestre!

Castelul a fost clădit după planurile unui arhitect francez care n-a pus niciodată piciorul în Rusia. Castelul l-au clădit șerbii cnejilor Iusupov. Pinii din laturile castelului nu-și mai aduc aminte nici de șerbi nici de cneji... Mai ales că pinii de lîngă fiecare latură a clădirii se pregătesc să moară de o artereoscleroză vegetală. Ceilalți, care-i urmează în monom, știu totul numai din auzite. Pe șerbi nu-i prea vedea pe terasa cea mare a castelului, iar odraslele princiare care descindeau de obîrșie din Hanul Iusup apăreau rar pe la Arhanghelskoe, cînd se abăteau de prin celelalte așezări din Moscova sau de aiurea.

Las largile terase în dreapta și pornesc pe aleile parcului. Printre copaci seculari sînt semănate curiozități... Iată într-un loc larg un obelisc în care este cioplit un întreg atestat de servilism: un cneaz Iusupov. — care? nu mai știu, nu vreau să știu, poate chiar cel ce adunase măiestrite opere de artă, care-l citea pe Saint-Simon, pe Virgiliu, pe Ovidiu, pe Montesquieu. Cneazul acesta chiar a fost cel care a pus să se graveze pe piatra aleasă a obeliscului cuvinte emfatice și de slavă zilei în care nu știu care țar Romanov a binevoit să ia masa cu stăpînul de la Arhanghelskoe. Mă îndepărtez cu stînjenire, cu un sentiment greu și-mi ascund ochii să nu-mi silnicească iar mîinile [illegible]

[illegible]

Între străvechi copaci ai parcului de la Arhanghelskoe iată-l pe Pușkin. Și pe soclul lui un cneaz Iusupov a pus să se cioplească cuvinte de slavă și aducere aminte: „Pentru timpul cînd geniul Rusiei a sălășluit la Arhanghelskoe". Sînt prea multe contraste: — frumuseți adînci și gesturi și întîmplări care te îneacă în tristețe și urît la Arhanghelskoe. Știa sau a uitat cneazul, unul din cnejii din Arhanghelskoe, că țarul ideii, al poeziei, geniul îndurerat, Pușkin, care a fost oaspe în acele locuri și le-a pecetluit, le-a purificat cu pasul și umbra lui, știa cneazul că Alexandr Sergheevici, nemîngîiatul și mîngîietorul celor mărunți și umili și roși de jugul șerbiei, căutase, sau va căuta aceste sute, mii, milioane de mîini, care m-au urmărit după ce am trecut după grilajul negru de fier al parcului, după ce am lăsat în urmă copacii seculari, pădurea de brazi, de mesteceni, cu risipa de miliarde de ruble de aur ale frunzelor căzînd în octombrie?

Radu Boureanu

Fastul unei culturi milenare

(urmare din pag. 1-a)

Cărțile aduc pînă la noi parfumul veșnic al anilor spulberați. În mișcarea mlădioasă și de uluitoare subtilitate artistică a brațului unei balerine sau în luciul săbiei purtate pe deasupra capului de un dansator am descifrat nu o dată certitudinea unei lungi exersări în rafinarea acestei arhaice arte. Dar sînt în Gruzia și arte noi: cinematograful, teatrul televizat, baletele. Cultura poporului de vîrstă milenară, deși numărînd azi numai vreo două milioane și jumătate de oameni, este nu repetarea mecanică a unor [illegible] vechi, ci [illegible] în albia nouă a revoluției socialiste, a [illegible] depășind [illegible] altul, pentru spațiu la o [illegible] poate nevăzută.

La Moscova își trimit [illegible] decade tradiționale toate popoarele Uniunii Sovietice, spre a-și arăta succesele cele mai noi. [illegible]

Am spus că nume nu voi cita, [illegible] titluri. Dar nu pot să nu mă [illegible] edată cu cititorii romîni cum vor luneca lebedele albe pe un podium de scenă în sunetul tobelor și cimpoaielor dansului Lekuri. Sau cum vor contempla moscoviții, într-o expoziție, pînzele marelui colorist Lado Gudiașvili. Sau cum se vor încînta de mișcarea ondulatorie a brațelor din baletul **Gorda**. Cum vor asculta vocile flexibile și adînci în opera **Daisi**. Sau noile filme georgiene, cum vor apare moscoviților? Și cărțile traduse în rusește și în alte limbi, mai demult sau recent, pe coperți cu nume vechi ca ale lui Rustaveli, Baratașvili, Ceavceavadze, Galaction Tabidze, sau mai noi, ca al lui Paolo Iașvili sau al Anei Kalandadze...

Nu, n-am să citez alte nume, pentru că secretul lor nu s-ar dezvălui întreg celor de aici care le-ar citi, decît dacă cititorii s-ar duce să le cunoască prin opera lor monumentală, acolo, la decada din Moscova, ori le-ar cunoaște acasă la ele în țara dintre zăbezi și portocali.

Iar dacă s-ar duce la decada Gruziei, ar spune desigur gruzinilor **gamardioba**, cuvîntul de salut care în limba sudului înseamnă deopotrivă și bună-ziua și victorie.

Victor Kernbach

Zborurile în cosmos și viața omului

Lansarea sateliților artificiali ai Pămîntului și primele informații științifice culese cu ajutorul lor au ridicat noi probleme de biologie, privind cucerirea de către oameni a spațiului cosmic. Multe dintre aceste probleme vor trebui rezolvate înainte ca primii oameni să evadeze din atmosfera terestră, pentru ca viața și sănătatea primilor călători în Univers să nu fie primejduite.

În legătură cu aceasta, se ivesc necontenit fel de fel de ipoteze, mai mult sau mai puțin întemeiate pe criterii științifice. Uneori însă în presă apar [illegible] de-a dreptul absurde. Așa, de pildă, în paginile unor ziare americane au fost publicate articole care pretind că viitorii astronauți vor pieri datorită intensificării activității patogene a virușilor latenți și a altor microorganisme. Să vedem cum stau lucrurile în realitate.

Virușii latenți sînt numiți astfel deoarece se pot manifesta la indivizi sănătoși [illegible] trăiesc ca paraziți, sub formă latentă. Dacă organismul omului este dintr-o cauză sau alta slăbit, virușii latenți își manifestă uneori efectul patogen.

Virusul producător de herpes, de exemplu, apare la numeroase persoane sănătoase trăind ca parazit pe mucoasele [illegible]. Adesea el devine activ, [illegible] declarării anumitor boli ca [illegible], gripa, sau pneumonia. Pe buze și la nări apar un fel de bășicuțe pline cu lichid care după cîteva zile se usucă, crustele formate cad, iar virusul redevine latent. Sînt cunoscuți, de asemenea, și alți viruși ai omului cu comportare analogă.

Dar ce se va întîmpla cu virușii ajunși în spațiul interplanetar?

În afara organismului omenesc, virușii pier relativ repede. Asupra lor au o acțiune foarte distrugătoare razele solare, mai ales partea ultravioletă a spectrului, precum și radiațiile cu lungimile de undă mai mici.

Dar virușii din organismul astronauților vor deveni oare patogeni? Lucrul acesta este firește posibil, dar nu mai [illegible] decît în condițiile terestre [illegible]. Or se pare că condițiile de viață din astronave vor fi foarte asemănătoare condițiilor de viață de pe Pămînt. Organismul pasagerilor va fi protejat împotriva radiațiilor nocive din Cosmos, microclimatul din interiorul rachetei se va deosebi mult cu climatul obișnuit omului, respirația și alimentația vor fi cît mai mult cu putință similare condițiilor normale.

În această direcție, experiența primului călător în Cosmos — cățelușa Laika — este cît se poate de concludentă.

De ce se presupune atunci că virușii latenți aflați eventual în organismul astronauților se vor comporta brusc, altfel decît pe Pămînt? Nu este oare evident că această ipoteză este rodul unei imaginații ce nu are nimic comun cu știința?

Este de asemenea interesant de știut ce se va întîmpla cu diferitele microorganisme aflate în sateliții artificiali sau ajunse pe o altă planetă.

Să ne amintim că microbii ocupă limitele superioare și inferioare ale vieții. Îi găsim pînă la adîncimea de 2000 m sub pămînt, ca și în stratosferă, unde sînt transportați de către curenții de aer. Desigur că la altitudini foarte mari condițiile de existență sînt extrem de nefavorabile microbilor, efectul bactericid al razelor cosmice și solare fiind foarte mare.

Dar în interiorul oricărui fel de aparat sau rachetă, microorganismele nu sînt supuse acestor influențe dăunătoare și, ca atare, pot fi transportate cu ușurință pe o altă planetă. Această eventualitate nu constituie, firește, o soluție în chestiunea originii vieții pe Pămînt. Știința modernă respinge ipotezele care explică originea vieții prin dezvoltarea unor microorganisme venite din spațiul sideral. Pe planeta noastră viața a apărut ca urmare a unei lungi evoluții a materiei neînsuflețite. Această teză este confirmată prin realizarea în zilele noastre, în laborator, a sintezei amino-acizilor și proteinelor.

Așa dar, este posibil ca microbii să fie transportați în timpul zborurilor interplanetare. Dacă printre ei se află unii care produc boli, soarta lor va depinde de faptul dacă pe planeta respectivă vor exista sau nu organisme vii. Dacă nu, acești microbi vor pieri sau, adaptîndu-se la noile condiții de viață, își vor pierde proprietățile patogene.

De notat că microorganismele sînt mult mai rezistente la mediul exterior decît animalele și plantele superioare. În condiții care provoacă moartea animalelor cu sînge cald, microbii nu au nimic de suferit. Este întru totul probabil că unele condiții extraordinare vor modifica însușirile microbilor; nu este, mai ales exclus ca aceste însușiri să se schimbe sub influența energiei radiante sau a variațiilor de temperatură.

Fizica și tehnica modernă pot reproduce în laborator aproape în întregime condițiile în care se vor găsi microorganismele vii în sateliți sau în rachetele interplanetare. Pe baza experiențelor efectuate, se poate afirma că microbii — mai cu seamă cei care formează spori — sînt „pasagerii" cei mai rezistenți și mai siguri pentru sateliții artificiali.

prof. Viktor Jdanov
prof. Alexandr Imșenetki
membri corespondenți ai Academiei de Științe a U.R.S.S.

A.R.L.U.S.

Din planurile regiunilor

Între 8—14 martie s-au desfășurat în întreaga țară ședințele consiliilor regionale și raionale A.R.L.U.S. Cu această ocazie, membrii consiliilor au analizat activitatea din cursul primului trimestru al anului și au dezbătut și adoptat planurile de muncă pentru trimestrul următor.

Cu prilejul celei de a 90-a aniversări a nașterii lui Maxim Gorki, consiliul orășenesc A.R.L.U.S.-București va organiza în cluburile întreprinderilor și instituțiilor și în numeroase școli medii conferințe despre viața și opera marelui scriitor.

Consiliul regional A.R.L.U.S. Suceava își propune să intensifice activitatea în rîndurile intelectualilor, organizînd conferințe, simpozioane etc. Iată cîteva din temele acestor conferințe: „Contribuția legislației socialiste la apărarea și întărirea familiei", „Cercetările sovietice în Arctica și Antarctida", „Legăturile lui Ștefan cel Mare cu Kievul și cnezatul Moscovei" ș.a.

Din planul consiliului regional Hunedoara, reținem între altele organizarea unei decade a științei și tehnicii sovietice, precum și a unor întîlniri la cluburile miniere din Valea Jiului cu cei ce au vizitat în ultimul timp regiunile miniere din U.R.S.S.

Printre acțiunile ce vor avea loc în regiunea Timișoara, se numără și o săptămînă a cărții tehnice și științifice sovietice. Totodată, se cuvine relevată inițiativa consiliilor regionale Galați și Constanța care organizează, în colaborare cu C.L.D.C. și secțiile culturale ale sfaturilor populare un concurs cu premii „Cine știe cîștigă", avînd ca temă lucrările unor scriitori sovietici.

CONCURS

A.R.L.U.S. - Cartea Rusă

CINE CITEȘTE,—GHICEȘTE.

Așa se intitulează noul concurs organizat de Consiliul General A.R.L.U.S. și Cartea Rusă.

Concursul este dotat cu numeroase premii în obiecte (motocicletă, frigider, televizor etc.), precum și trei premii speciale constînd în cîte

O CALATORIE LA MOSCOVA

Buletinele de participare la concurs au fost puse în vînzare la librării și la chioșcurile de difuzare a presei.

Un fluviu se mută...

Revista „Literaturnaia gazeta" a publicat într-un număr recent o convorbire cu B. Feringer, director adjunct al filialei din Leningrad a organizației „Gidroproekt", în legătură cu proiectul inginerului G. V. Dmitriev. Acest proiect prevede schimbarea cursului a două ape nordice, fluviul Peciora și rîul Vîcegda, care vor fi îndreptate, prin Kama și Volga, spre Marea Caspică.

Reproducem mai jos convorbirea din „Literaturnaia gazeta", precedată de următoarea notă a unui corespondent al aceluiași ziar.

„Orașul Peciora a fost străbătut de o știre senzațională: Peciora și Vîcegda își vor vărsa apele în Volga. Marea Caspică își va îmbogăți apele din rezervorul uriaș al acestor două ape nordice. Schimbîndu-li-se cursul, Peciora și Vîcegda vor restabili nivelul Caspicei.

Vasili Ivanovici Belsakov, profesor [illegible] la școala tehnică fluvială din Peciora, care [illegible] bancurile de nisip, [illegible] trebuie să răspundă la a [illegible]. Dar el nu poate satisface curiozitatea tuturor celor pe care îi interesează [illegible] dacă Peciora va rămîne navigabilă pe cursul său inferior, care va fi lungimea exactă a barajului ce va stăvili apele Peciorei, dacă cetățenii din localitatea Narian-Mar vor putea a junge fără transbordare la Mahacikala, ș.a.m.d.

În tînărul oraș Peciora, aici nu se mai discută altceva acum decît despre viitorul fluviului.

Nenumărate torente, piraie și rîuri de toate mărimile se scurg în Peciora de pe coaste abrupte și podișuri, din tundra înzăpezită, de-a lungul celor 1814 kilometri pe care îi străbate fluviul de la micul izvor din Muntele Koip pînă la marea Barenț, la delta de cîțiva kilometri lățime

— Curînd pe globul pămîntesc va apare o nouă cale fluvială, pe hartă va fi trasată o linie șerpuitoare albastră, necunoscută pînă azi. Cărbunele din ținutul Peciorei va fi transportat pe Kama, lemnul din pădurile nordului va ajunge pe țărmurile Caspicei, blănurile noastre vor pluti spre porturi îndepărtate. Încă o dată, manualul de geografie va fi depășit — așa au apreciat Anatoli Ivanovici Rocev, Iakov Vasilievici Smetanin și Fiodor Ivanovici [illegible], căpitani de nave fluviale din apele nordice, acest grandios proiect. Acești navigatori încercați văd limpede noul traseu. Două rîuri nordice bogate în apă vor întoarce spatele [illegible] deși din ținuturile reci și vor porni spre alte plaiuri. Rezervoarele de apă artificiale — [illegible] Vîcegda și Peciora, unite prin canale — vor transforma cu desăvîrșire întregul ținut.

— De mult [illegible] să nu mai simțim distanța ce desparte planul de înfăptuirea lui — remarcă Dmitri Afanasievici [illegible], directorul școlii tehnice fluviale, originar din aceste locuri, care visează să debarce la Baku de pe nava-școală a portului Peciora.

A. Lazebnikov"

Proiectul de strămutare a apelor din cele două rîuri nordice în bazinul Volgăi a fost elaborat la Filiala din Leningrad a organizației „Ghidroproekt" de pe lîngă Ministerul centralelor electrice al U.R.S.S. Iată ce declară B. Feringer, directorul adjunct al filialei.

— Interesul deosebit față de problema unirii printr-o magistrală fluvială a Peciorei, Vîcegdei și Kamei s-a născut relativ recent. Schimbarea condițiilor de climă de-a lungul a cîteva decenii a dat naștere unui proces continuu de scădere a nivelului Mării Caspice. Construirea unor puternice noduri hidraulice pe Kama și Volga, crearea de noi rezervoare de apă și irigarea regiunilor secetoase din preajma Volgăi și Caspicei fac și mai acută problema balanței hidrologice a bazinului Caspicei. Scăderea prelungită a nivelului mării poate aduce mari prejudicii industriei piscicole, transportului, întregii economii a acestui bazin uriaș. Iată de ce unirea rîului Kama cu apele nordice nu este privită doar sub unghiul necesităților de transport, ci și ca o sarcină complexă a economiei naționale.

Noile căi fluviale de mare adîncime, atingînd în lungime 1000 de kilometri, vor permite transportarea lemnului și cărbunelui din nord spre regiunile din sud. Masive forestiere imense, care ar putea da aproximativ două miliarde de metri cubi de material lemnos, nu sînt încă exploatate din cauză că regiunile nordice nu au fost încă valorificate. Firește că o dată cu înfăptuirea proiectului de care vorbim, posibilitățile de transport pe apă ale acestor regiuni vor crește considerabil. Numai în bazinul Peciorei, volumul exploatării forestiere va putea fi sporit de cinci ori, iar în bazinul rîului Vîcegda — de două ori. În viitorul apropiat, aici vor exista mari întreprinderi de prelucrare a lemnului.

S-a calculat că traficul apelor nordice va crește de mai bine de 1,5 ori. Schimbarea cursului Peciorei și Vîcegdei va favoriza creșterea producției de energie a hidrocentralelor de pe Kama și Volga, atît a celor intrate în funcțiune cît și a celor aflate în construcție sau abia proiectate. Acest spor de producție energetică va fi de aproximativ 10 miliarde de kilowați-ore.

În fiecare an, apele nordice vor aduce în Marea Caspică aproape 40 de miliarde m.c. de apă — cantitate suficientă pentru a restabili balanța hidrologică și a influența pozitiv dezvoltarea transportului maritim și economia piscicolă a acestui bazin.

Pe traseul viitoarei căi fluviale se va construi un rezervor de apă unic al Kamei, Vîcegdei, Peciorei. Au fost desemnate provizoriu locurile unde se vor construi baraje. Unul dintre acestea, lung de 12,5 kilometri, va stăvili Peciora mai sus de satul Ust-Voi, altul va fi construit pe Vîcegda, în apropierea localității Ust-Kuloma. Două mari izvoare de apă — al Peciorei și Vîcegdei — vor fi unite printr-un canal cu o lungime de aproximativ 50 de kilometri. Un alt canal, și mai lung, va fi construit peste cumpăna apelor Vîcegdei și Kamei. Se prevede că, în partea dinspre Kama, rezervorul de apă va fi închis de nodul hidraulic Solikamsk, aflat ceva mai jos de confluența rîurilor Kama și Vișera.

Autorul acestui proiect este G. V. Dmitriev. Planul său este cel mai economic. Este de ajuns să spunem că unul din proiectele anterioare prevedea să se construiască 23 de rezervoare de apă, să se mute 636 km de cale ferată și să se inunde un teritoriu imens. Prezentînd vădite avantaje, proiectul inginerului Dmitriev a fost aprobat recent de către consiliul tehnic al Ministerului centralelor electrice al U.R.S.S.

În încheierea convorbirii, B. Feringer a declarat că în momentul de față „Ghidroproekt" se ocupă de problema micșorării volumului lucrărilor ce urmează a fi executate, a reducerii prețului de cost al construcției, de restrîngerea la maximum a teritoriului ce va trebui să fie inundat.

M. N.

Sirenele Mediteranei

In ultimele două săptămîni, cerul deobicei albastru al Mediteranei a devenit plumburiu. Depresiunile puternice ivite în bazinul occidental au produs serioase perturbații atmosferice, făcînd să scadă serios barometrul în Franța, Spania și Italia, nu prea des supuse capriciilor sfîrșitului de iarnă. Dacă barometrul meteorologic a marcat scăderea bruscă a presiunii atmosferice în capitalele celor 3 țări apusene, barometrul politic dimpotrivă — și îndeosebi la Paris — a înregistrat o puternică creștere a presiunii. Pricina? Tot bazinul Mediteranei occidentale...

De o lună de zile, doi diplomați, americanul Murphy și englezul Beeley, se străduiesc, fără succes, să dureze din „bunele oficii" ale lor o punte de împăcare între Tunisia și Paris. Guvernul tunisian care a sărbătorit ieri, 20 martie, cea de a doua aniversare a independenței țării stăruie în cererea sa imperativă ca trupele franceze să fie evacuate de pe teritoriul Tunisului. Practic, această evacuare ar însemna părăsirea Bizertei, marele port militar al Africii de Nord, unde garnizoana franceză este acum blocată de autoritățile militare tunisiene.

Importanța politică, economică și strategică a Bizertei este incontestabilă. Plasată la capătul cel mai nordic al Africii, la încrucișarea Mediteranei occidentale cu cea orientală, Bizerta străjuiește principala cale maritimă Gibraltar-Suez, adică drumul petrolului din Orientul mijlociu. Traficul maritim pe această cale reprezintă minimum 50 milioane tone pe an. Ca valoare strategică Bizerta are o poziție comparabilă cu a Gibraltarului, posedă instalații, ateliere navale și depozite subterane pentru care Franța a cheltuit peste 70 de miliarde de franci. După părerile recent exprimate de experți, Bizerta are o rază de două ori mai mare ca a celebrei baze navale americane de la Pearl-Harbour, ar oferi condiții optime de adăpostire pentru submarinele echipate cu torpile atomice, iar sub stîncile portului s-ar putea instala, în poziții ideale, rampe de lansare a rachetelor cu rază medie de acțiune.

Ar fi de ajuns să ne referim la valoarea Bizertei — privită sub toate aceste aspecte — ca să înțelegem ce importanță mare reprezintă stăpînirea ei pentru strategia globală a puterilor occidentale. Statele Unite interesate la maximum să pună bine piciorul în acest port nord-african, în vederea realizării treptate a planului mai vast de înlocuire a Franței în întregul ei imperiu colonial african, încearcă acum să profite de încurcătura gravă în care se află aliatul atlantic.

Bob Murphy, vechi specialist american în problemele Africii, ar fi vrut să convingă ambele părți în conflict că totul se poate aranja în familie. Franța să-și regrupeze forțele din Tunis în vederea unei evacuări pe etape, care s-ar putea prelungi ad libitum. Bizerta, însă, ar putea fi trecută sub comanda forțelor navale ale Pactului Atlanticului, adică flota a 6-a americană din Mediterana.

Incercarea făcută în prima lună de „bune oficii" n-a dat încă rezultate, fiindcă după cum par să fi observat și unele cercuri politice franceze, mediatorii nici nu se arată prea grăbiți să le obțină în favoarea părților în conflict. Obiectivul lor rămîne numai cîștigarea de poziții diplomatice, economice și militare, fie pe seama Franței, fie pe seama fostelor ei colonii.

Căci pentru monopoliștii din S.U.A. Algeria, Tunisia, Marocul reprezintă nu numai atracția „vacuum"-ului strategic. Cele trei țări nord-africane sînt stăpîne legitime ale Saharei. Cei 7 milioane de kilometri pătrați de nisipuri nu mai reprezintă, de cîțiva ani încoace, pustiuri fără valoare ci un uriaș rezervor de minereuri prețioase, și, în primul rînd, de petrol. Monopolurile americane care-și văd primejduită serios exploatarea petrolului arab (2/3 din rezervele mondiale de petrol), ar fi foarte bucuroase să-și asigure o compensație, punînd mîna pe petrolul saharian, evaluat de experți la 1/4 din rezervele Orientului mijlociu. In plus, aceleași monopoluri n-ar vedea cu ochi buni nici apariția Franței ca putere petroliferă concurentă, avînd posibilitatea să elimine în cîțiva ani pe furnizorii americani de pe piețele Europei occidentale. In ciuda intențiilor inițiale de a păstra exploatarea Saharei pentru ei, monopoliștii francezi s-au văzut totuși nevoiți să capituleze în fața presiunilor americane. In ultimele luni, principalele societăți franceze, create pentru explorarea și exploatarea petrolului din Sahara și-au luat ca asociați diferite firme americane, dintre care nu lipsește, bineînțeles, imperiul rockefellerilor.

Toate tranzacțiile bursiere și financiare privind petrolul și celelalte imense bogății ale subsolului Saharei nu au însă nici o valoare atîta timp cît Algeria este un teatru de război, atîta timp cît Tunisia cere evacuarea imediată a trupelor franceze și predarea Bizertei, atîta timp cît regele Marocului susține că în problema Saharei ultimul cuvînt aparține popoarelor ei, nu ocupanților străini. De aici, interesul monopoliștilor americani de a găsi o soluție care să dea cel puțin în aparență satisfacție popoarelor din Maroc, Algeria și Tunisia, să acorde un simulacru de satisfacție Franței, dar să le asigure în principal rockefellerilor și morganilor liniștita exploatare a petrolului, cărbunelui, cuprului, plumbului, uraniului și celorlalte uriașe avuții sahariene.

Fiindcă „bunele oficii" nu permiteau s-o facă deschis, diplomații dolarului s-au folosit de însuși primul ministru Gaillard, căruia i-au sugerat formula faimosului „pact mediteranean" de care se vorbește atît în aceste zile. Incercînd să împartă strategia cu business-ul, proiectul premierului francez ar tinde la formarea unui fel de „Commonwealth" mediteranean care să cuprindă Franța, Italia, Tunisia, Marocul și... Spania. Algeria (de fapt, partea principală) ar urma să fie reprezentată tot de Franța, fiindcă, după concepția guvernului de la Paris, Algeria este o parte a teritoriului francez. Includerea Spaniei în această bizară formație ar împlini vechea dorință a S.U.A. (contracarată pînă acum de Anglia și alte țări vest-europene) de a-l abilita pe Franco în mod oficial ca aliat al N.A.T.O.-ului. In ce privește S.U.A. — mentorul principal al acestui bloc foarte original, rolul lor ar fi să participe la „cooperarea economică în Africa de Nord și Sahara"...

Misiunea lui Murphy ca și planul Gaillard sînt unul și același camuflaj al vechii politici de dominație colonialistă. Nici „bunele oficii", nici mirificele proiecte de „cooperare economică" nu mai găsesc amatori care să se lase ademeniți. Pe Mediterana, ca și în Sahara cîntul sirenelor monopoliste răsună în pustiu.

M. Mihail

SPRE UN NOU 1929?

Wall Street...

— Ca promisiuni nu ne putem hrăni!

Iată răspunsul unei soții de șomer din San Francisco, înregistrat de reporterul cunoscutului săptămînal „Newsweek", la începutul acestei luni. Răspunsul se referea la pronosticul președintelui Eisenhower că „recesia" prin care trece economia nord-americană va înregistra în martie o cotitură. Dar redresarea conjuncturii nu s-a mai produs și, în ciuda tuturor profețiilor consolatoare, graficele statistice indică o pantă descendentă mai mult decît îngrijorătoare.

Pe străzile orașelor americane, aceste grafice se traduc prin interminabile cozi la ghișeele pentru distribuirea ajutoarelor de șomaj sau la porțile societăților filantropice pentru distribuirea pachetelor de alimente, prin tot mai numeroase magazine închise din cauza încetării plăților; prin înmulțirea afișelor „De închiriat", întovărășite de tabloul complimentar al gospodăriilor evacuate în stradă.

— Toate fenomenele acestea sînt trecătoare! răspund economiștii oficiali.

— Nu e vorba decît de repetarea periodică a unor „recesii" înregistrate în 1948—1949 și 1953—1954! adaugă pentru încurajare specialiștii partidului republican.

— O depresiune pasageră! opinează reprezentanții industriei.

— Nu e o depresiune, ci deflație, corectează bancherul din Wall Street.

Dar, vorba fostului președinte Truman: „Cînd n-ai ce îmbrăca și nici ce mînca și cînd cîteva guri flămînde cer un culcuș și pîine, n-are nici o importanță cum se numește cauza care a dat naștere fenomenului". „Time", unul din marile săptămînale americane, care a sprijinit deschis guvernarea republicană, înregistrează în numărul său din 3 martie această declarație a predecesorului lui Eisenhower, ca un indiciu al creșterii impopularității actualei administrații. „Totdeauna, după o guvernare republicană, am avut criză" conchidea un muncitor șomer într-o declarație publicată de **„New York Times"** din 2 martie.

Golful sau prepelițele?

Intr-adevăr, în pofida tuturor făgăduielilor și asigurărilor și fără să țină seama de discuția filologică dintre „specialiști", spectrul crizei care a urmat guvernării Hoover, spaima revenirii la dezastrul din 1929 planează acum asupra economiei americane. Șomajul a depășit la 15 martie cifra de 6 milioane. Aceasta este cea mai mare cifră înregistrată de douăzeci și șase de ani încoace și ea a avut darul să pună în sfîrșit pe gînduri și oficialitatea. Și, pentru că alegerile sînt în perspectivă și campania electorală poate fi considerată deschisă la ora aceasta, un consiliu extraordinar prezidat de Eisenhower a hotărît investirea a 500 milioane dolari în lucrări publice.

Lucrările publice de mare amploare ar putea fi eventual un mijloc de absorbție **lentă** a crizei. Dar cît succes pot sconta cele 500 milioane dolari cînd la 1 martie totalul datoriilor populației pentru ipoteci și vînzări în rate se urca la nu mai puțin de 51 miliarde dolari? Un număr tot mai mare de automobile și frigidere, mașini de spălat și mobilă se reîntorc la vînzători după prima rată neachitată; evacuările și exodul spre periferie se țin lanț. Fabricile mari, ca și micile ateliere își închid porțile. Șantierele navale și-au sistat lucrul, iar numărul vaselor de comerț și transport care staționează neafretate în porturi crește zilnic.

Se caută fără îndoială o explicație ad-hoc la un fenomen care a dat încă o tragică dezmințire mult lăudatei „prosperități" americane. Și, bine înțeles, exponenții capitalismului se feresc să găsească răspunsul în însăși structura economiei capitaliste. Mai mult, ziarele de mare tiraj sînt dispuse să afle „cheia" situației în împrejurări mai sugestive pentru cetățeanul american de rînd.

— Președintele Eisenhower s-a ocupat prea mult de golf — crede **„New York Times"** din 24 februarie.

— Nu golful e de vină, ci vînătoarea de prepelițe! corectau, mai bine informate, alte ziare, tot atît de multimilionare ca tiraj.

Dar, oricare ar fi explicația, este semnificativ că pînă și cele mai importante ziare americane s-au văzut nevoite să recunoască pe prima pagină, cu litere de-o șchioapă, amploarea crizei. Și deși nu citează decît cifrele oficiale, sensibil inferioare realității, **„New York Times"** sau **„New York Herald Tribune"** oglindesc vrînd nevrînd pe de o parte marasmul economic și pe de altă parte îngrijorarea gravă a maselor.

Cerșetorie cu lustru

Intervin însă și voci care vor să liniștească lucrurile.

— In definitiv, spun acestea, șomajul n-a afectat pînă acum decît ceva mai mult de 8% din cei aflați în cîmpul muncii. Cît despre falimente, nici ele nu depășesc cifra de 9,50%.

Desigur că dacă 92% din cei aflați în cîmpul muncii ar avea slujbe asigurate și peste 90% din comercianți ar fi încă pe deplin solvabili, situația ar putea fi considerată ca „tolerabilă". Dar lucrurile nu stau chiar așa. Nu numai pentru că cifrele reale depășesc categoric pe cele oficiale, dar și pentru faptul că nu ne aflăm la capătul unei evoluții, ci mai curînd foarte aproape de începutul ei. Față de $4^{1}/_{2}$ milioane șomeri în ianuarie, ritmul de sporire a fost cu aproximativ 1 milion lunar, pînă azi. Față de aproape 300 falimente săptămînale în ianuarie, ritmul a depășit 400 în ultima săptămînă. Și dacă ne gîndim că numai în 1957 s-au produs 13.739 falimente, ne gîndim ce efect depresiv trebuie să aibă acest aspect asupra unei mentalități crescute în iluzia succesului nemărginit al „business"-ului.

Pînă la eclipsa inițiativei particulare, e bine însă să ne gîndim la cele șase milioane de „job"-uri pierdute. Un aspect deosebit al șomajului trebuie să rețină atenția. Cum ajutoare de șomaj nu primesc decît cei asigurați (nu intră în această categorie muncitorii agricoli, majoritatea personalului din birouri, personalul menajer, muncitorii din garaje și muncitorii din întreprinderile cu mai puțin de 4 salariați), la ora de față numai 3.130.000 șomeri beneficiază de o alocație care însumează aproximativ o treime din ultimul salariu. Restul de peste 3 milioane șomeri sînt în afara ajutorului de șomaj.

Dar și aceste cifre au nevoie de corecturi. Ajutorul de șomaj nu e unitar, ci în funcție de fiecare stat. Dacă la New York se plătesc 36 dolari pe săptămînă, în Arkansas un muncitor cu înaltă calificare nu obține mai mult de 26 dolari săptămînal. Nici durata plății nu este asemănătoare. Dacă Pennsylvania plătește ajutor timp de 30 săptămîni, Florida nu plătește decît pe 16.

Ce se întîmplă după scurgerea termenului de plată? Muncitorii rămași șomeri se văd nevoiți să se adreseze societăților „filantropice", care distribuie pachete de mîncare. Fără a mai vorbi de încălcarea demnității pe care o implică această cerșetorie, trebuie să se menționeze că nici pachetele nu se distribuie la infinit. In tot cazul ne putem da seama de spiritul ce domnește actualmente în multe orașe americane din exemplul citat de **„New York Times"** din 2 martie: din cei 400.000 locuitori ai orașului Memphis din statul Tennessee, peste 10.000 familii primesc pachete de alimente...

Detroit: criza în eprubetă

Se consideră în genere și, în bună parte, pe drept cuvînt, că industria automobilelor constituie barometrul economiei americane. Or Detroit este capitala industriei de automobile. O vizită în citadela lui „General Motors" și a lui „Ford" poate fi lămuritoare. Reporterul lui **„U. S. News and World Report"** consemna la 14 februarie constatări care nu pot fi bănuite că innegresc situația.

Scăderea cu aproximativ 20% a producției de automobile a provocat șomajul a 200.000 muncitori. Cei menținuți cu timp de lucru redus depășesc cifra de mai sus. Evacuările șomerilor care nu mai pot plăti chiria sporesc zilnic. Mulți își încarcă familia pe o veche rablă și pleacă aiurea în căutarea unei slujbe de întîmplare. Cei care au mai rămas încă în statele de ajutorare își strîng tot mai mult cureaua. Numărul celor care încetează a beneficia de ajutoare este de 7.000 lunar.

Concedierile au început cu cei mai puțini ani de serviciu, adică tocmai cu muncitorii tineri care-și înjghebaseră de curînd familii. Au urmat apoi cu muncitorii care aveau mai mult de 15 ani activitate. Maiștrii și șefii de brigăzi au fost retrogradați ca simpli muncitori, cînd nu li s-a redus orarul de muncă sau n-au fost pur și simplu concediați.

In lumea comercială a orașului, numărul magazinelor care au tras obloanele a sporit cu 50% față de acum șase luni. Vînzarea automobilelor a scăzut cu 32%. Nu se mai vorbește de noi construcții de locuințe, iar cinematografele, barurile și restaurantele sînt amenințate cu dispariția totală a clientelei. In sfîrșit, imobilitatea taxiurilor trădează stagnarea generală.

Ceea ce s-a petrecut și se mai petrece încă la Detroit în mic, se reproduce pe scară largă pe întreg teritoriul Statelor Unite. In cifre seci, dar nu mai puțin elocvente, aceasta se traduce prin:

1. **Scăderea producției industriale:** de la 146 (1947—49=100) în ianuarie 1957 la 133 în ianuarie 1958.

2. **Diminuarea veniturilor personale:** de la 348 miliarde dolari în august trecut, la 344 miliarde în ianuarie 1958.

3. **Reducerea cheltuielilor de consum** ale populației cu aproape 3 miliarde în ultimele cinci luni.

4. **Urcarea prețurilor mărfurilor de detaliu** de la 118 (1947—1949=100) în ianuarie 1957 la peste 122 în ianuarie 1958.

5. **Sporirea datoriilor și dobînzilor** pe ipoteci și vînzări în rate de la 8,6 miliarde în 1946 la 51 miliarde la sfîrșitul lui 1957. De fiecare dolar, 17 cenți sînt destinați în bugetul cetățeanului plății ratelor.

Adăugate șomajului în masă, aceste aspecte constituie o imagine din cele mai elocvente a situației și perspectivelor crizei americane. Un nou 1929 se profilează pe un orizont destul de apropiat, în ciuda optimismului de circumstanță.

Soluții sau paleative?

Se pare însă că îngrijorarea a început să cuprindă și cercurile guvernamentale. Cele 500 milioane dolari alocate lucrărilor publice ar fi un indiciu. Dar recunoscîndu-se insuficiența acestei măsuri, cercurile oamenilor de afaceri sugerează altele, unele din ele de mai mare amploare.

Astfel, din cercurile fabricanților de bunuri de consum s-a sugerat, pentru absorbția crizei, ideea **scăderii impozitului pe venit**. Aceasta ar permite cumpărături curente între 3 și 5 miliarde dolari și ar îngădui scurgerea stocurilor.

Din rîndurile industriei grele s-a propus **scăderea impozitelor marilor corporații**. Pretextînd că astfel ar putea face mai investiții, corporațiile nu urmăresc în fond decît sporirea propriilor profituri.

Să se sporească cheltuielile militare, au cerut marile bănci, invocînd posibilitatea unei „reprize" a afacerilor, similare cu „boom"-ul de pe vremea războiului din Coreea.

Dar toate aceste propuneri convenabile numai cercurilor marii finanțe și marii industrii, nu constitue soluții ci paleative. Ele dovedesc aceeași miopie manifestată în 1929 și după aceea: este imposibilitatea sau refuzul de a vedea că, paralel cu progresul constant și succesele economiei lagărului socialist, economia capitalistă trece printr-o nouă criză, previzibilă și precisă de altfel științific. Căci una din principalele caracteristici ale actualei depresiuni americane nu este numai faptul că se află abia la început, dar că amenință să antreneze cu ea economia tuturor statelor capitaliste.

V. Dascălu

FIȘE

Lecția de la Florence

Așa dar, inevitabilul s-a întîmplat. Neatenție, accident, sau poate un simplu moment de beție aeriană — lucrurile n-au fost încă deplin lămurite. Sigur e numai faptul că pe locul în care pînă acum cîteva zile se afla o casă, nu mai e decît un morman de ruine. Cert e numai faptul că patru copii, care încă pînă mai alaltăieri umpleau strada de zarvă, zac inerți în paturi de spital. Controlabile sînt numai efectele dezastrului — distrugerile, sîngele, panica. A trebuit ca orașul Florence, Carolina de sud — S.U.A. să se zguduie, pentru ca lumea să primească încă o lecție...

Nu există colț în lume în care oamenilor să nu le placă deopotrivă răcoarea serii și căldura căminului, seninul cerului și freamătul străzii, sclipirea primelor stele și glasul copiilor obosiți de joacă. Acum cîteva zile în orașul american Florence răcoarea serii a fost învolburată de flacără, liniștea căminelor a fost spartă de bubuituri, cerul a fost înnegurat de fum, freamătul străzilor s-a prefăcut în panică, stelele au pălit sub pălălaia incendiului, copiii au amuțit îngroziți. Peste orașul american a căzut o bombă.

Există clipe de stupoare în care rațiunea refuză să înțeleagă imediat unele lucruri. Așa e cînd o nenorocire lovește pe cel drag, cînd se declanșează o catastrofă neașteptată, cînd mînia te pune la grea încercare. Aflînd despre cele întîmplate la Florence, prima reacție a fost de stupoare totală. Catastrofa abătută pe neașteptate peste copiii din Florence ne-a înfiorat. Mînia declanșată la aflarea veștii a izvorît din cele mai adînci fibre. Noi știm ce înseamnă toate acestea: case din care nu rămîne decît molozul, cărți din care nu rămîne decît cenușa, copii din care nu rămîn decît trupuri sfîrtecate. America e departe. Dar amintirea războiului ne e aproape. Niciunul dintre noi n-a auzit explozia de la Florence. Dar toți am simțit suflul bombei căzute acolo. Numai fericirea e diversă. Nenorocirea e peste tot la fel. La Florence n-a fost decît o singură clipă de explozie, una singură. Adesea, o singură notă auzită întîmplător e de ajuns pentru a reînvia toată melodia. Și noi ne-am adus aminte de tot: de nopțile de groază, de flăcări, de sîngele închegat pe caldarîm, de război...

Citim ziarele, ascultăm radio, mergem la cinematograf. Știm că deasupra Europei patrulează avioane americane încărcate cu arme atomice. Ne-am gîndit nu odată ce s-ar întîmpla dacă — accident, neatenție sau pur și simplu un moment de beție aeriană — o bombă atomică ar cădea asupra Londrei, Parisului, sau Romei. Nimeni dintre noi n-a realizat probabil întreaga consecință a unei asemenea întîmplări. Nimeni dintre noi n-are puterea de a reconstitui fidel infernul. Inchipuindu-ne Turnul Londrei, prefăcut în pulbere atomică, în locul Louvrului o groapă cu noroi, Biserica Sf. Petru răvășită de suflu, noi am condamnat dinainte pe cei ce fac posibile asemenea lucruri. Nimeni n-a crezut și nu crede nici o clipă „liniștirile" fățarnice despre inexistența primejdiei. Cel ce vrea să convingă lumea de bunele sale intenții pune piatra jos, n-o rotește amenințător deasupra capului.

In urma exploziei de la Florence, marile orașe ale lumii trebuie să ia măsuri de profilaxie, așa cum se luau altădată măsuri împotriva ciumei sau holerei. Săparea de șanțuri aeriene nu e desigur posibilă. Dar interzicerea armei atomice, crearea unei zone în care să nu existe astfel de armă, distrugerea treptată a armelor nucleare, iată măsuri nu numai posibile, dar și absolut necesare. S-a arătat că la Florence statul Carolina de sud, va fi organizată o anchetă. Dacă anchetatorii vor dori să fie cît de cît cinstiți cu ei înșiși, ei vor trebui să recomande toate acestea în concluzie. Altfel totul va semăna cu acele rechizitorii în care procurorul cerînd amănunțit faptele crimei, n-o face decît pentru a reproșa criminalilor că s-au lăsat atît de ușor prinși...

Radu Țiulescu

ÎN 7 ZILE • ÎN 7 ZILE

PROIECTUL „ORIENT-OCCIDENT"

Uniunea Sovietică participă activ la aplicarea programului pe termen lung al U.N.E.S.C.O. — program cunoscut sub denumirea de Proiectul „Orient-Occident" — și care are menirea să contribuie la aprecierea valorilor culturale ale Orientului și Occidentului.

Un comitet special cu sediul la Moscova are misiunea să traducă în practică acest proiect. Comitetul este alcătuit din reprezentanți ai instituțiilor științifice și culturale — institute de orientalistică, de sinologie, etnografie, academii de științe, edituri, muzee și biblioteci.

Informațiile privind valorile culturale ale țărilor orientale sînt răspîndite pe scară largă în Uniunea Sovietică. Vizitele reciproce ale oamenilor de știință, schimburile de expoziții și de formații artistice, coproducțiile cinematografice și multe alte forme de schimburi culturale între U.R.S.S. și țările Orientului, iau o extindere din ce în ce mai mare. Pot fi citate ca exemplu tirajele de care s-au bucurat operele unor autori orientali. Tirajul global al cărților traduse din limba chineză se ridică la 21 de milioane exemplare, al celor traduse din indiană la 8 milioane și jumătate exemplare, din arabă la 3 milioane și jumătate, din persană la un milion de exemplare.

Infăptuirea acestui proiect are o mare însemnătate internațională.

Comitetul consultativ al U.N.E.S.C.O. „Orient - Occident" și-a deschis recent la Paris cea de-a doua sesiune. Au luat parte reprezentanții a douăzeci de state dintre care zece din Asia și Africa: India, Egipt, Indonezia, Maroc, Ceylon, Liban, Pakistan, Iran, Japonia, Vietnamul de Sud, precum și reprezentanții Uniunii Sovietice, Poloniei, Mexicului, Spaniei, Olandei, Franței, Italiei, Statelor Unite, Marii Britanii și ai Germaniei occidentale.

Comitetul a ascultat comunicări privind stadiul în care se află realizarea proiectului și a examinat, totodată, recomandările pentru anii 1959—1960, referitoare la această problemă.

Ca urmare a rapoartelor prezentate de către delegatul libanez Ammun și de profesorul Erdmann, delegatul Germaniei occidentale, în cursul sesiunii a avut loc o discuție cu caracter general. Tema rapoartelor a fost formulată în felul următor: „Istoricul cunoștințelor asupra Orientului și Occidentului și reflectarea lor în lucrările de istorie; influența acestora asupra dezvoltării actuale a cunoașterii mutuale".

Ambele expuneri au iscat dezbateri însuflețite în cursul cărora reprezentanții mai multor țări au adus critici serioase unor formulări de raportul. Delegații Egiptului, Indiei și ai altor țări orientale au criticat raportul lui Ammun, mai ales încercarea sa de a exagera importanța „bunurilor civilizației" pe care țările occidentale le-ar fi adus Orientului. Ammun a cerut „să se uite" istoria, adică cotropirea și exploatarea colonială la care au fost supuse popoarele Orientului de către puterile occidentale și care nu pot fi deloc șterse din conștiința popoarelor afro-asiatice. Este firesc că aceste idei au dat naștere unor replici pe de-a întregul meritate.

Raportul lui Erdmann, redactat într-un stil pseudoștiințific și cuprinzînd din belșug erori și deformări, a provocat o și mai energică ripostă. Oratorul a încercat să dezvolte ideea colonialistă că actualul proces de renaștere a țărilor din Orient se reduce la „europenizarea" lor — cu alte cuvinte la însușirea „culturii" occidentale, de un nivel mai ridicat. Reprezentantul Indiei, sprijinit de alți delegați a răspuns, pe bună dreptate, că folosirea ultimelor realizări ale științei și tehnicii de către statele suverane africane și asiatice, nu înseamnă deloc europenizarea lor, adică împrumutarea obligatorie a culturii și a modului de viață occidental.

Delegatul sovietic a subliniat tentativa grosolană și tendențioasă a delegatului vest-german de a atribui lui Karl Marx o „rezervă" față de Orient. Erdmann a declarat că Marx n-a putut depăși disprețul italian față de țările orientale. Așa s-ar explica, chipurile, de ce a vorbit el despre „despotismul asiatic", despre „robia mongolă", despre „putrefacția societății chineze", opunînd străvechii culturi orientale „forța revoluționară progresistă a civilizației capitaliste și burgheze". Profesorul vest-german pune greșit semnul egalității între regimul social-economic și cultura unui popor. E adevărat că Marx a vorbit despre întîrzierea relativă a structurii sociale a multor țări, printre care nu numai țări orientale. Aceasta nu l-a împiedicat însă să acorde o înaltă prețuire valorilor culturale ale popoarelor din Orient. In aceeași ordine de idei, se știe, de pildă, că în veacul al 18-lea, structura social-politică a Germaniei era relativ înapoiată. Germania fiind împărțită în numeroase mici principate feudale. Aceasta n-a împiedicat-o însă să dea naștere unui Goethe.

Din dezbateri s-a desprins via activitate a reprezentanților țărilor afro-asiatice care în cea mai mare parte s-au opus cu hotărîre manifestării concepților și prejudecăților colonialiste reflectate în unele intervenții ale reprezentanților occidentali. Comitetul s-a rostit în unanimitate pentru deplina egalitate în drepturi a culturilor din Orient și Occident, împotriva oricărei discriminări privind contribuția popoarelor din Asia și Africa la tezaurul civilizației mondiale. Comitetul a recomandat directorului general al U.N.E.S.C.O., să acorde o atenție deosebită răspîndirii cît mai largi a ideilor cuprinse în programul general, să ajute la cunoașterea mutuală a valorilor culturale din Orient și Occident, la intensificarea coexistenței pașnice și al unei strînse colaborări între popoare.

E. Jukov
membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S.

săptămîna

VEAC NOU, organ al Consiliului General A.R.L.U.S. Apare săptămînal. Redacția și administrația: strada Ion Ghica 5. Telefon 3.03.10. Tiparul: Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin" Piața Scînteii București.
ABONAMENTE: pe 3 luni 3 lei, pe 6 luni 6 lei, pe un an 12 lei. Abonamentele se fac la toate oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. STAS — 3452 — 52